

แสวงหาการชดเชยให้แก่ ผู้รอดชีวิตจากการทรมาน

ยุติการ ทรมาน

คู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ

แสวงหาการชดเชยให้แก่ผู้รอดชีวิตจากการทรมาน

ยุติการทรมาน

คู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ

**แสงทนาการชดเชยที่แก่
ผู้รอดชีวิตจากการทรمان**

ยุติการ ทรมาน

คู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย
มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา
คณะกรรมการเฉพาะกิจในการรณรงค์เพื่อต่อต้านการทรมาน
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เดือนมีนาคม 2549

จัดพิมพ์โดย The Redress Trust

87 Vauxhall Walk, 3rd Floor

London, SE11 5hj

United Kingdom

WWW.REDRRESS.ORG

แปลและจัดพิมพ์ภาษาไทยโดย

มูลนิธิสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา

111 ซอยสิทธิชน ถนนสุทธิสารวินิจฉัย

ห้วยขวาง สามเสนนอก กรุงเทพฯ 10320

info@hrdfoundation.org

สนับสนุนโดย

Association for the Prevention of Torture (APT)

คณะกรรมการเฉพาะกิจในการรณรงค์เพื่อต่อต้านการทรมาน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คำนำหนังสือ

คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐฉบับนี้ได้นำหลักการในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน มาอธิบายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าใจหลักการและเหตุผล รวมถึงการนำไป ปฏิบัติเป็นแนวทางในการร่วมกันยุติการทรมานและปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังด้วยการเคารพ ศักดิ์ศรีของความเป็น มนุษย์ หลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักการสากล ที่ว่า ห้ามการทรมานอย่างเด็ดขาด

ในนาม คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจในการรณรงค์เพื่อต่อต้านการทรมานใน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขอขอบคุณ องค์กร The Redress Trust ที่จัด พิมพ์คู่มือภาษาอังกฤษที่เป็นประโยชน์ฉบับนี้ และขอขอบคุณมูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่แปลและจัดพิมพ์เป็นภาษาไทย ด้วยการสนับสนุนของ Association for the Prevention of Torture (APT) โดยทุนสนับสนุนจากสถานทูตสวิสเซอร์แลนด์ ประจำประเทศไทย

การจัดแปลและพิมพ์คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ในวันต่อต้าน การทรมานสากล 26 มิถุนายน 2550 เพื่อร่วมกันยุติการทรมานทั่วโลก

วสันต์ พานิช

ประธานคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจในการรณรงค์เพื่อต่อต้านการทรมาน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มิถุนายน พ.ศ. 2550

สารบัญ

ก. บทนำ	8
ข. บททั่วไป	9
1. การทรมานคืออะไร	9
2. ใครเป็นผู้ทรมาน	11
3. ใครเป็นเหยื่อที่ถูกทรมาน	12
4. เกิดอะไรขึ้นกับเหยื่อที่ถูกทรมาน	12
ค. กฎหมายระหว่างประเทศและการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด	13
1. กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ	13
2. หลักกฎหมายสิทธิระหว่างประเทศพื้นฐานกับการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด	14
3. พันธกรณีของรัฐภาคีที่เกิดขึ้นจากหลักการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด	16
4. หลักกฎหมายระหว่างประเทศมีผลบังคับใช้อย่างไร	17
5. กลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ใช้เกี่ยวกับ หลักการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด ความรับผิดชอบของรัฐ และการรับผิดชอบทางอาญาของผู้ทรมาน	19
ง. มาตรฐานสากล เรื่องการทรมานกับเจ้าพนักงานของรัฐ	21
1. ความรับผิดชอบทางกฎหมายของเจ้าพนักงานของรัฐในการป้องกันและห้ามทรมาน	21
2. มาตรฐานสากลในการห้ามทรมานที่เหมาะสมสำหรับเวลาหรือการปฏิบัติหน้าที่บางประการ	22
3. มาตรฐานสากลพิเศษกับเจ้าพนักงานของรัฐ	22
จ. มาตรฐานสากลในเรื่องการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด	24
1. มาตรฐานสากลของการป้องกันการทรมาน	24

2. สิทธิในการพบทนายความที่ตนเลือก และเจ้าพนักงานของรัฐจะปฏิบัติตามมาตรฐานนี้ได้ อย่างไร	25
3. สิทธิในการพบญาติและเพื่อน และเจ้าพนักงานของรัฐจะปฏิบัติตามมาตรฐานนี้ได้อย่างไร	26
4. สิทธิในการรักษาพยาบาลโดยแพทย์และการตรวจร่างกาย และเจ้าพนักงานของรัฐจะปฏิบัติ ตามมาตรฐานสากลนี้ได้อย่างไร	27
5. เจ้าพนักงานของรัฐปฏิบัติอย่างไรได้อีกบ้างที่จะป้องกันการทรมาน	29
ฉ. สิทธิในการร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมาน	29
1. มาตรฐานสากลเรื่องการร้องเรียนหมายถึงอะไร	29
2. สิทธิในการร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานสำคัญอย่างไร	30
3. ใครควรมีสิทธิในการร้องเรียนเรื่องการทรมานและเมื่อไร	31
4. ผู้ถูกคุมขังและบุคคลอื่น ๆ ควรจะร้องเรียนเรื่องการทรมานกับใคร	32
5. ผู้ถูกคุมขังและบุคคลอื่น ๆ มีสิทธิในการร้องเรียนอย่างไร	32
6. เจ้าพนักงานของรัฐจะปฏิบัติตามมาตรฐานนี้อย่างไรเพื่อให้ผู้ถูกคุมขังได้รับสิทธิในการร้อง เรียน	34
7. เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้เรื่องร้องเรียนของผู้ถูกคุมขังเรื่องการทรมานได้ นำไปดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ	35
8. เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้เหยื่อที่ถูกทรมานสามารถเข้าถึงกลไกการร้อง เรียนได้ดีขึ้น	35
9. เมื่อสิทธิในการร้องเรียนถูกละเมิด	36
10. อะไรเป็นมาตรฐานสากลเมื่อสิทธิในการร้องเรียนถูกละเมิด	36
ช. การสืบสวนสอบสวนเรื่องการทรมาน	37
1. มาตรฐานสากลเรื่องพันธกรณีของรัฐต้องสืบสวนสอบสวนเรื่องการทรมาน	37

2. คำว่า “โดยพลัน” หมายความว่าอย่างไร ในการสืบสวนสอบสวนเรื่องการทรมาน	39
3. คำว่า “โดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด” หมายความว่าอย่างไร ในการสืบสวนสอบสวนเรื่องการทรมาน	40
4. คำว่า “ที่มีประสิทธิภาพ” หมายความว่าอย่างไร ในการสืบสวนสอบสวนเรื่องการทรมาน	42
5. เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนมีประสิทธิภาพได้ มาตรฐานสากล	44
6. เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้เหยื่อที่ถูกรทรมานได้รับการปกป้องและทำ อย่างไรที่พวกเขาจะได้รับสิทธิในการมีส่วนร่วมในการสืบสวนสอบสวน	45
7. เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องมีมาตรการอย่างไร เพื่อให้ผู้ต้องขังและผู้อื่นได้รับสิทธิที่ว่าเรื่องร้อง เรียนเกี่ยวกับการทรมานได้มีการสืบสวนสอบสวน	47
8. มีนโยบายที่สั่งการหรือเป็นกฎระเบียบบังคับหรือไม่ที่ให้เจ้าพนักงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ ระดับบริหารต้องสืบสวนสอบสวนการร้องเรียนเรื่องทรมานจากเหยื่อ	48
ฉ. ค่าชดเชยและค่าเยียวยา: สิทธิของเหยื่อที่ถูกรทรมาน	50
1. มาตรฐานสากลอะไรบ้างเกี่ยวกับสิทธิของเหยื่อที่ถูกรทรมาน	50
2. ความสำคัญของการชดเชยเยียวยาสำหรับเหยื่อที่ถูกรทรมานคืออะไรต่อเหยื่อและต่อสังคมโดย รวม	51
3. มาตรฐานสากลบังคับอะไรบ้าง	52
4. สิทธิของเหยื่อที่ถูกรทรมานและความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานของรัฐสัมพันธ์กันอย่างไร	53
5. ถ้าเจ้าพนักงานของรัฐละเมิดสิทธิของเหยื่อที่ถูกรทรมานซึ่งเป็นหลักการสากลจะเกิดอะไรขึ้น	53
6. เหยื่อที่ถูกรทรมานที่ได้รับการชดเชยเยียวยาที่เหมาะสมจะเป็นกลไกตรวจสอบได้ของเจ้าพนักงาน ของรัฐ ได้อย่างไร	54
ภาคผนวก - ANNEX	55

ก. บทนำ

การทรมานเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงและเป็นอาชญากรรมสากล ห้ามไม่ให้มีการทรมานอย่างเด็ดขาดไม่ว่าในสถานการณ์ใด ๆ ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ การห้ามทรมานอย่างเด็ดขาดระบุไว้ในรัฐธรรมนูญของหลายประเทศทั่วโลก แต่การทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรียังคงเกิดขึ้นในหลายประเทศอย่างเป็นปกติ และเราทุกคนต้องร่วมกันยุติการทรมานให้หมดสิ้นไป

คู่มือนี้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นภาษาอังกฤษโดย The Redress Trust โดยจัดแปลและพิมพ์เป็นภาษาไทยด้วยการสนับสนุนของ Association for the Prevention of Torture (APT) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งประเทศไทย โดยทุนสนับสนุนจากสถานทูตสวิสเซอร์แลนด์ประจำประเทศไทย การจัดแปลและพิมพ์คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ในวันต่อต้านการทรมานสากล 26 มิถุนายน 2550 เพื่อร่วมกันยุติการทรมานทั่วโลก โดยมีจุดประสงค์เพื่อตอบคำถามหลักๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการทรมานที่สัมพันธ์กับเจ้าพนักงานของรัฐ

คู่มือนี้ให้ข้อมูลและเป็นหลักปฏิบัติต่อเจ้าพนักงานของรัฐว่าจะสามารถยุติการทรมานได้อย่างไรในการปฏิบัติหน้าที่ประจำวันพวกเขา เจ้าพนักงานของรัฐที่กลายเป็นผู้ปฏิบัติต้องอยู่กับผู้ถูกคุมขังอย่างจำเจทุกเมื่อเชิ้อวัน ทั้งนี้เจ้าพนักงานของรัฐนั้นหมายถึง เจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบ นอกเครื่องแบบ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ หน่วยข่าวกรอง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และอัยการ

เจ้าพนักงานของรัฐ เช่น ตำรวจที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบ

เรียบร้อย หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเคารพต่อสิทธิส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามก็ดีพวกเขาก็ต้องต่อสู้กับอาชญากรรมและการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งตรงนี้ทำให้พวกเขาตกอยู่ในภาวะสับสนเสี่ยงที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อบุคคลได้ ตัวอย่างคือการใช้กำลังอาวุธ การใช้วิธีการนอกกฎหมาย ซึ่งอาจจะเป็นการทรมาน เพื่อให้ได้คำสารภาพหรือข้อมูลจากผู้ต้องสงสัยในระหว่างการการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรม ความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างการรักษาไว้ซึ่งกฎหมายและอีกด้านหนึ่งต้องเคารพสิทธิมนุษยชน เจ้าพนักงานของรัฐที่ได้รับการฝึกฝนและสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยการเคารพหลักสิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการปกป้องรักษาความสงบเรียบร้อยไว้ได้และในขณะเดียวกันก็ให้การคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ได้

ข. บททั่วไป

1. การทรมานคืออะไร ?

การทรมานคือการกระทำที่ทำให้ได้รับความเจ็บปวดทางร่างกายหรือจิตใจหรือความทุกข์ทรมานของบุคคลโดยการสั่งการหรือการยินยอมโดยเจ้าพนักงานของรัฐด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูล หรือเพื่อทำโทษหรือการข่มขู่ ความหมายของการทรมานได้รับการยอมรับในทางสากลแล้วในกฎหมายระหว่างประเทศและในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือการปฏิบัติหรือลงโทษที่ลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังให้ความหมายไว้ดังนี้

“ การทรมาน หมายถึง การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัสไม่ว่าทางกายหรือทางใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้น สำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ หรือเป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใดๆ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะในรูปใด เมื่อความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานนั้นกระทำโดยหรือด้วยการยุยงหรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐหรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษที่พึงชอบด้วยกฎหมาย”¹

ห้ามทรมานทั้งทางร่างกายและทางจิตใจอันเป็นสาเหตุให้เกิดความเจ็บปวด การกระทำที่ถือว่าเป็นการทรมาน ได้แก่ การตี การดึงถอดเล็บ การเผาร่างกาย การใช้การจี้กระแสไฟฟ้า การแขวนร่างกาย การทำให้ขาดอากาศหายใจ การบังคับให้อยู่ในแสงสว่าง ในภาวะเสียงดัง ในที่ที่มีความร้อนหรือความหนาว การละเมิดทางเพศ เช่น การข่มขืน หรือการละเมิดทางเพศอื่น ๆ การบังคับให้เข้ายาในระหว่างการถูกคุมขัง หรือสถานบำบัดโรคทางจิตเวช การบังคับไม่ให้พัก ให้อดนอน หรือให้อดอาหาร การขาดสุขอนามัยที่ดีพอ การไม่ได้รับการรักษาพยาบาล การขังเดี่ยว หรือ การทำให้ไม่มีความรู้สึก การควบคุมตัวในสถานที่ที่ไม่สามารถระบุได้ ถึงสถานที่หรือเวลา การข่มขู่ว่าจะทรมานหรือฆ่าญาติให้ตาย การปล่อยทิ้งหรือการขู่ด้วยการจำลองการถูกฆ่า

การกระทำที่ไม่ถึงกับเป็นการทรมานก็ห้ามเช่นกัน เช่นการปฏิบัติที่มีลักษณะโหดร้ายไร้มนุษยธรรม และเป็นการละเมิดหรือการลงโทษที่ลดศักดิ์ศรีความ

เป็นมนุษย์ มีความแตกต่างกันในระหว่างการทรมานกับการปฏิบัติที่โหดร้าย กล่าวคือถ้าเจ้าพนักงานของรัฐปฏิบัติบางอย่างที่ยังไม่ถึงว่าเป็นการทรมานคือยังไม่เป็นสาเหตุให้มีความเจ็บปวดทางด้านร่างกายและจิตใจในระดับที่ถือว่าเป็นการทรมาน ดังนั้นการปฏิบัติเช่นนั้นไม่ใช่การทรมานแต่เป็นการปฏิบัติหรือลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี เช่นการบังคับให้มีการนอนสามโซ่ ในห้องขัง หรือการใส่กุญแจมือ ถ้าการกระทำนั้นไม่ใช่การทรมาน (เช่น เพื่อให้ได้คำสารภาพหรือข้อมูล หรือเพื่อเป็นการลงโทษเพื่อให้ได้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการสงสัยหรือการข่มขู่) เป็นเพียงการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น การเปิดไฟให้สว่างตลอด 24 ชั่วโมง โดยอ้างว่าเป็นระเบียบ เป็นต้น

2. ใครเป็นผู้ทรมาน ?

ในกฎหมายระหว่างประเทศ ความหมายของการทรมานเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการกระทำที่มีความมุ่งประสงค์ของทางการ คือ เจ้าพนักงานของรัฐที่เป็นผู้ที่กระทำเองหรือปล่อยให้เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้น ทั้งๆ ที่กลไกของรัฐตามปกติแล้วควรที่จะห้าม ป้องกัน สอบสวน และฟ้องดำเนินคดีต่อการกระทำนั้นได้ แต่กลับไม่ดำเนินการ ดังนั้นการทรมานจึงไม่ใช่การทำร้ายร่างกายที่เป็นการส่วนตัว เช่นคดีแก๊งอาชญากรรมทั่วไป หรือเป็นการกระทำระหว่างบุคคลหนึ่งกับอีกคนหนึ่งเท่านั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นบุคคลที่มีภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ทหาร ข้าราชการแพทย์ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ รวมทั้งหมดเรียกว่าเจ้าพนักงานของรัฐ

อย่างไรก็ดี การทรมานสามารถเกิดขึ้นได้ในบริบทที่กว้างกว่า ยกตัวอย่างเช่น ผู้มีอิทธิพลที่มีอำนาจในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง หรือภายใต้เงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งจนเหมือนมีอำนาจตามกฎหมาย (เช่น ขุนศึกหรือกองกำลังติดอาวุธที่ควบคุมพื้นที่บาง

ส่วนในประเทศ) ถ้าบุคคลเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นเหมือนเจ้าพนักงานของรัฐ การกระทำของพวกเขา ก็เป็นการทรมานที่ถือได้ว่าเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือบุคคลที่กระทำไปโดยอำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐ และสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อเกิดภาวะสงครามหรือกลุ่มกองกำลังกบฏ ที่สามารถสร้างรัฐบาล และมีอำนาจเหมือนดังรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งหรือรัฐบาลที่มีอำนาจชอบธรรม

3. ใครเป็นเหยื่อที่ถูกทรมาน

เหยื่อหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายและหรือจิตใจ ได้รับความทุกข์ทรมานใจ การสูญเสียทรัพย์สิน หรือการละเมิดสิทธิทางกฎหมายพื้นฐาน อันเนื่องมาจากการทรมาน เหยื่อหมายรวมถึงบริวารและหรือสมาชิกของครอบครัว หรือบุคคลในบ้านเดียวกันกับเหยื่อ ที่ได้รับผลทางด้านร่างกาย จิตใจ และทางเศรษฐกิจไปด้วย อาจเรียกเหยื่อว่าผู้รอดชีวิตจากการทรมานก็ได้ จากประสบการณ์พบว่าเหยื่อที่ถูกทรมานอาจเป็นใครก็ได้ไม่ว่าจะเป็นอายุเท่าไร เพศอะไร สัญชาติใด หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองแบบใด

4. เกิดอะไรขึ้นกับเหยื่อหรือผู้รอดชีวิตจากการถูกทรมาน

มุมมองที่เลวร้ายที่สุดของการทรมานคือการที่รัฐมีส่วนร่วมด้วย รัฐซึ่งควรเป็นกลไกในการคุ้มครองปกป้องสิทธิของบุคคล แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐกลับละเมิดการใช้ อำนาจของตนเอง เป็นผู้กระทำผิดร้ายแรงด้วยตนเอง สำหรับเหยื่อนั้นประสบการณ์ที่ได้นั้นคาดไม่ถึง และถ้ายังไม่มียหนทางที่จะร้องเรียนหรือขอความช่วยเหลือได้ ผู้กระทำผิดก็จะกลายเป็นบุคคลที่ตะตองไม่ได้และลอยนวลได้ และก็จะป็นสาเหตุให้แก้ไข ปัญหาการทรมานไม่ง่ายขึ้น

การทรมานเป็นการกระทำที่โหดร้ายที่บ่อยครั้งแต่กลับไม่ให้ความสำคัญ ทำให้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ระยะยาวทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างแสนสาหัส ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพร่างกายและจิตใจหลังการถูกทรมานอย่างมาก วิธีการใด ๆ ที่จะรักษาให้ผู้รอดชีวิตหายจากความทุกข์ทรมานจึงเป็นเรื่องที่ยากมาก

ในทางกลับกันในการเรียกร้องความเป็นธรรมเกิดขึ้นได้โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับเหยื่อผู้รอดชีวิตจากการทรมานผู้ที่ทรมานจะต้องเป็นผู้ที่อธิบายการกระทำของตนและต้องแก้ไขตนเองด้วย สิ่งที่สำคัญที่สุดในการฟื้นฟูให้เหยื่อผู้รอดชีวิตจากการทรมานคือการยอมรับผิดต่อสาธารณะ จากเจ้าพนักงานของรัฐคนนั้นว่าได้กระทำสิ่งที่เลวร้ายลงไป และผู้กระทำควรได้รับการลงโทษ นำมาสู่กระบวนการยุติธรรม การมีผู้รับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นการเยียวยารักษาจิตใจของผู้ถูกกระทำ และช่วยยุติวงจรการทรมานไปได้ด้วย

ค. กฎหมายระหว่างประเทศและการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด

1. กฎหมายระหว่างประเทศคืออะไร

กฎหมายระหว่างประเทศเป็นการสร้างกฎระเบียบขึ้นโดยการเขียนเป็นกติกาที่มีรัฐภาคีสมาชิกเป็นผู้เห็นชอบ เพื่อรับรองและเคารพสิทธิมนุษยชน เคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ กฎหมายสิทธิมนุษยชนเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายของรัฐที่จะต้องดำเนินการเป็นการเฉพาะ ห้ามไม่ให้มีการกระทำบางอย่างเกิดขึ้น เช่น การทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

มาตรฐานหรือหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานนี้เราเรียกว่า หลักสิทธิมนุษยชนสากล

ทั้งกติการะหว่างประเทศและข้อตกลงในระดับภูมิภาค มาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ในระดับสากลนั้น จะเป็นการตรวจสอบโดยระบบกลไกขององค์การสหประชาชาติ ขณะที่ในระดับภูมิภาค จะมีกลไกระดับภูมิภาคเช่น องค์การรัฐอเมริกา สภายุโรป และสหภาพแอฟริกัน เป็นต้น

2.อะไรคือมาตรฐานสากลที่เกี่ยวกับการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด

การห้ามทรมานนั้นถือเป็นการห้ามอย่างเด็ดขาด โดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ เป็นหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศทั้งในฉบับที่เกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น มาตราที่ 5 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 7 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 1 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน กติกายุโรปเรื่องการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน มาตราที่ 5 ของกติการะหว่างประเทศของภูมิภาคอเมริกาในเรื่องสิทธิมนุษยชน และมาตราที่ 5 ของกฎบัตรระหว่างประเทศของภูมิภาคแอฟริกา ในบรรดาคำตัดสินจำนวนมากของศาลระหว่างประเทศมีตัวอย่างสองกรณี que แสดงให้เห็นว่า ทรมานนั้นเป็นเรื่องที่ห้ามโดยเด็ดขาด หรือแม้แต่ศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เช่นในศาลสิทธิมนุษยชนของยุโรปกล่าวว่า

แม้ในสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เช่นการต่อสู้กับกลุ่มก่อการร้าย และกลุ่มอาชญากรรม กติกาของสภายุโรป ได้ห้ามไม่ให้มีการทรมานอย่างเด็ดขาด และการ

ห้ามปฏิบัติหรือลงโทษอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรีอย่างเด็ดขาด เช่นกัน

ศาลอาญาระหว่างประเทศสำหรับการพิจารณาคดีเหตุการณ์ในอดีตของประเทศยูโกสลาเวีย ได้ระบุว่า

เพราะการคุ้มครองไม่ให้มีการทรมานนั้นมีความสำคัญซึ่งกลายมาตราบฐานชั้นพื้นฐานของสังคมโลก ยิ่งไปกว่านั้น การห้ามทรมานอย่างเด็ดขาดนั้นจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้อันเป็นสัญญาณต่อประชาคมโลกว่า บุคคลที่มีอำนาจหน้าที่นั้น ต้องดำเนินการห้ามไม่ให้มีการทรมานโดยเด็ดขาด สิ่งนี้เป็นสิ่งที่จะไม่มีใครลิดรอนไปได้

การห้ามทรมานอย่างเด็ดขาดหมายรวมถึงการห้ามแม้ในสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ระดับผู้บังคับการหรือเจ้าพนักงานของรัฐสั่งให้ทำ คำสั่งการนั้นเป็นคำสั่งที่ผิดกฎหมาย และไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าเป็นการป้องกันตัว เพราะการห้ามทรมานเป็นหลักกฎหมายระเบียบประเพณีสากลและเป็นที่ยอมรับในกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายกติกานานาชาติต่าง ๆ ไม่มีใครที่จะสามารถกระทำการทรมานได้อย่างถูกกฎหมาย

ไม่เหมือนกับหลักสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพอื่นๆ ที่อาจมีการกำหนดตามกฎหมายไว้ว่าสามารถจำกัดหรือลิดรอนในเวลาหรือเหตุการณ์ที่ระบุไว้ เช่นระหว่างสงคราม หรือระหว่างที่ประกาศภาวะฉุกเฉิน ข้อห้ามการทรมานอย่างเด็ดขาดไม่สามารถลิดรอนได้ด้วยการอ้างความชอบธรรมใดๆ การทรมานในทุกเวลาและทุกสถานการณ์เป็นสิ่งที่กระทำมิได้ ด้วยเหตุผลนี้การห้ามทรมานจึงต้องเด็ดขาด ใน

สถานการณ์สงครามหรือสงครามการเมือง หรือสภาวะฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจนทำให้เกิดเป็นความชอบธรรมในการจำกัดสิทธิมนุษยชนพื้นฐานอื่น การห้ามทรมานก็ไม่สามารถที่จะงดเว้นได้หรือยกเลิกไปได้

ในรัฐที่ห้ามทรมาน แต่ตกอยู่ในสภาวะที่ไม่มั่นคง มีกลุ่มกบฏหรือประกาศเป็นภาวะฉุกเฉิน เจ้าพนักงานของรัฐอาจแก้ไขกฎหมายภายใต้หรือสร้างมาตรการพิเศษใดๆ เพื่อความปลอดภัยหรือด้วยเหตุผลในเรื่องความมั่นคงภายใน หรือในกรณีมีมาตรการต่อต้านการก่อการร้าย แม้ว่ากฎหมายภายใต้จะไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นทางการ เจ้าพนักงานของรัฐก็จะทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นกับการทรมานที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องสงสัยไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ไม่มีข้อยกเว้นใดๆ ในกฎหมายระหว่างประเทศ ที่ยกเว้นให้มีการทรมานได้ ไม่ว่าจะในสถานการณ์ใดๆก็ตาม สิ่งที่ตามมาคือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมในการทรมาน แม้ว่าจะระบุว่า “กำลังทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย” ก็ถูกฟ้องดำเนินคดีได้ กฎหมายระหว่างประเทศไม่ยอมรับ “สิทธิในการทรมาน” ไม่ว่าในสถานที่ใด เวลาใด ไม่ว่าจะอยู่ในภาวะสงครามหรือสถานการณ์ไม่สงบใดๆ ซึ่งรวมถึงสถานการณ์การต่อต้านการก่อการร้ายด้วย

3. พันธกรณีของรัฐภาคีที่เกิดขึ้นจากการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด

การห้ามทรมานอย่างเด็ดขาดนั้น รัฐภาคีสมาชิกจะต้องดำเนินการดังนี้

- รัฐภาคีต้องป้องกันไม่ให้มีการทรมานในอาณาเขตของรัฐตน ทุกรัฐจะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการทรมาน ยกตัวอย่างเช่น ระบุไว้อย่างชัดเจน

ในกฎหมายภายในประเทศและบังคับไม่ให้มีการทรมานอย่างเด็ดขาด รวมทั้งกฎหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่ป้องกันไม่ให้มีการทรมานให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

- เมื่อมีการทรมานเกิดขึ้น ต้องดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่าเรื่องร้องเรียนสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น ผู้ถูกทรมานจะได้รับโอกาสในการร้องเรียนขอความเป็นธรรมโดยไม่ถูกทำให้ตกเป็นเหยื่อซ้ำสอง

- เมื่อมีการร้องเรียนเรื่องการทรมานนั้น รัฐบาลต้องสืบสวนสอบสวนอย่างเต็มที่ โดยพลัน เป็นอิสระและอย่างมีประสิทธิภาพ

- เมื่อมีการสืบสวนสอบสวนข้อกล่าวหาว่ามีการทรมานเกิดขึ้นแล้วนั้น รัฐบาลจะต้องมีส่วนรับผิดชอบทางกฎหมายในการนำคนผิดมาลงโทษอย่างเป็นธรรมตามกฎหมาย และให้เหยื่อสามารถได้รับการชดเชยเยียวยาอย่างเหมาะสม

4. หลักกฎหมายระหว่างประเทศมีผลบังคับใช้อย่างไร

เมื่อรัฐมีส่วนรับผิดชอบต่อการกระทำที่ผิดกฎหมายของเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าพนักงานของรัฐไม่ว่าจะกระทำไปโดยนโยบาย หรือความล้มเหลวในการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน หากได้เข้าไปละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ แล้วรัฐต้องรับผิดชอบต่อการกระทำหรือละเว้นกระทำโดยบุคคลหรือโดยกลุ่มเหล่านั้น เพราะถือว่าเป็นการกระทำของรัฐ ถ้าข้อเท็จจริงเป็นการกระทำในการสั่งการ หรือการชี้แนะหรือการควบคุมของรัฐนั้น ถ้ารัฐล้มเหลวในการป้องกันหรือตอบสนองต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังนั้นรัฐต้องมีความรับผิดชอบด้วย

ดังนั้นรัฐจึงมีพันธกรณีทางกฎหมายในการจัดหาให้มีการชดเชยเยียวยาต่อเหยื่อที่ถูกละเมิดอย่างมีประสิทธิภาพโดยการให้การเยียวยาภายในประเทศทั้งระหว่าง

ช่วงเวลาสันติภาพและสงคราม และภาวะฉุกเฉิน ถ้าไม่มีการเยียวยาหรือรัฐไม่สามารถจัดหาให้ได้อย่างทันทีและ ไม่มีค่าชดเชยอย่างเพียงพอรัฐภาคีนั้นได้ผิดสัญญาและละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศ อีกทั้งรัฐต้องสืบสวนสอบสวนข้อกล่าวหาที่ว่ามีการทรมานเกิดขึ้น และต้องดำเนินคดีและลงโทษ ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ละเมิด และรัฐต้องจัดหาค่าชดเชยแก่เหยื่อ ถ้ารัฐล้มเหลวที่จะทำตามสัญญาหรือผิดสัญญาเท่ากับว่าละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศและต้องจัดการระหว่างประเทศด้วย รัฐอื่นสามารถแทรกแซงได้ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ วิธีทางบางอย่างที่รัฐจะรับผิดชอบจะได้กล่าวต่อไป

ที่สำคัญคือ การทรมานนำไปสู่การรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของบุคคลโดยส่วนตัวด้วย บางครั้งรัฐพยายามที่จะคุ้มครองปกป้องการทรมาน โดยกำหนดกฎหมายนิรโทษกรรมที่ให้ตำรวจ ทหาร และบุคคลอื่นๆ ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้น ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือ ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง อย่างไรก็ตามกฎหมายระหว่างประเทศไม่ยอมรับให้มีกฎหมายนิรโทษกรรม เพราะทำให้ดูเหมือนว่าการทรมานกลายเป็นการกระทำที่ถูกกฎหมาย หลังจากเกิดเหตุไปแล้วรัฐบาลใหม่ไม่ควรจะยอมรับกฎหมายนิรโทษกรรมใดๆ ผู้กระทำผิดต้องถูกนำมาดำเนินคดีตามกฎหมายไม่ว่าเวลาเกิดเหตุการณ์ทรมานจะผ่านนานแค่ไหนก็ตาม ไม่มีกฎหมายใดก็ตามที่จะลบล้างการกระทำผิดไปได้

ยิ่งไปกว่านั้น ไม่เหมือนกับกรกระทำผิดกฎหมายอื่นๆ รัฐมักจะปล่อยให้แต่ละรัฐดำเนินคดีกับการกระทำผิดเหล่านั้นเอง แต่ผู้ถูกกล่าวหาว่าทรมานสามารถถูกดำเนินคดีได้ทุกแห่งหนในโลกไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ที่ไหน การห้ามทรมานอย่างเด็ดขาดเป็นการสร้างเขตอำนาจศาลที่เป็นสากล (Universal Jurisdiction) การทรมานเป็นอาชญากรรมสากล และถ้าผู้ถูกกล่าวหาว่าทรมานในประเทศหนึ่ง ถูกพบตัวในอีก

ประเทศหนึ่ง เจ้าพนักงานของรัฐในประเทศที่สองสามารถที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีผู้กระทำผิดได้ แม้ว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาจะไม่ได้กระทำการละเมิดในประเทศนั้นก็ตาม หลักขอบเขตอำนาจศาลสากลช่วยให้หลักการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาดเป็นจริงได้ เพราะการยกเว้นกฎปกติของเขตอำนาจศาลในเขตดินแดนที่ให้ดำเนินคดีของศาลมีในเฉพาะอาณาเขตของรัฐตนเท่านั้น หลักการนี้ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่าทรมานผู้อื่นสามารถถูกฟ้องร้องได้ในที่ไหนก็ได้ที่พบตัว ถ้าไม่ถูกส่งกลับเป็นผู้ร้ายข้ามแดนมาดำเนินคดีอีกรัฐหนึ่ง

กรณีตัวอย่างที่มีชื่อเสียง คือกรณี นายพลปิโนเช่ ซึ่งถูกจับกุมที่ประเทศอังกฤษในข้อหาทรมานที่กระทำในประเทศชิลี เขาถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังประเทศสเปนเพื่อดำเนินคดีต่อทรมานเหยื่อชาวสเปน หรือในกรณีที่มีการดำเนินคดี ตัดสินลงโทษ และจำคุกขุนศึกชาวอัฟกานิสถาน นายฟายาดี ซาดัต ในประเทศอังกฤษ ผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทรมานในประเทศอัฟกานิสถาน ขณะที่นายฟายาดี ซาดัตเข้าพักอาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษ และไม่มีประเทศใดขอรับเขากลับไปเป็นผู้ร้ายข้ามแดน

5. กลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ใช้เกี่ยวกับ หลักการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด ความรับผิดชอบของรัฐ และการรับผิดชอบทางอาญาของผู้ทรมาน

กลไกระหว่างประเทศมีมากมาย บางกลไกเกิดจากสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อช่วยให้เกิดการตรวจสอบ บังคับใช้ เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงการห้ามไม่ให้เจ้าพนักงานของรัฐทรมานอย่างเด็ดขาด กลไกอื่นๆ เป็นกลไกที่จัดตั้งขึ้นโดยตรง โดยองค์การสหประชาชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Commission on Human Rights) มีการประชุมทุกปีเพื่อพิจารณา ตรวจสอบ และรายงานต่อสาธารณะในเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ในประเทศที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งมีผู้แทนพิเศษ รับผิดชอบ หรือมีผู้แทนพิเศษ ในแต่ละหัวข้อ รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในหัวข้อหรือประเด็นเฉพาะ ผู้แทนพิเศษ เหล่านี้ จะจัดทำรายงานให้กับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนทั้งในแง่กฎหมาย การบริหารจัดการ และการกระทำอันเกี่ยวกับการทรมานด้วย

คณะกรรมการ หรือคณะกรรมการ ตรวจสอบที่สร้างขึ้นตามกรอบกติกา ระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน จะทำการตรวจสอบการนำกติการะหว่างประเทศ แต่ละฉบับไปบังคับใช้ในรัฐภาคีสมาชิก คณะกรรมการของกติการะหว่างประเทศเหล่านี้แต่ละคณะประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับในการทำงานด้านสิทธิมนุษยชน และได้รับการคัดเลือกจากรัฐภาคีสมาชิกของกติการะหว่างประเทศฉบับนั้นๆ มี คณะกรรมการ ที่สำคัญสองชุดในส่วนที่เกี่ยวกับการทรมาน คือ คณะกรรมการของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน ที่แต่งตั้งขึ้นเพื่อตรวจตราการบังคับใช้ อนุสัญญาการต่อต้านการทรมานทุกรูปแบบ (CAT) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ที่ตรวจสอบการบังคับใช้กติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) คณะกรรมการเหล่านี้จะตรวจสอบรายงานโดยระบุว่า การบังคับใช้กฎหมาย ภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้ได้ผลอย่างไร โดยดูที่กฎหมาย การปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐ และการร้องเรียนของผู้ถูกละเมิด ซึ่งรัฐภาคีสมาชิกยินยอมให้คณะกรรมการมี อำนาจในการตั้งคำถามในเรื่องเหล่านี้ (ในระดับภูมิภาค มีองค์กรรัฐในภูมิภาคอเมริกา สภายุโรป และสหภาพแอฟริกา ที่ได้ก่อตั้งสถาบันด้านสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาค เพื่อรับเรื่องร้องเรียนรายบุคคลได้ด้วย

ส่วนกลไกอื่นๆ นั้นเป็นการทำงานในแง่ความรับผิดชอบทางอาญาที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น ศาลอาญาระหว่างประเทศที่ฟ้องร้องดำเนินคดีกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ รวมทั้งการตั้งศาลอาญาพิเศษคดีอดีตกองทัพอากาศเวีย และกรณีโรวันดา

ง. มาตรฐานสากล เรื่องการทรมานกับเจ้าพนักงานของรัฐ

1. ความรับผิดชอบทางกฎหมายของเจ้าพนักงานของรัฐในการป้องกันและห้ามการทรมาน

พันธกรณีขั้นพื้นฐานของรัฐและของเจ้าพนักงานของรัฐ คือการงดเว้นการทรมานโดยไม่ให้มีการกระทำดังกล่าวทั้งโดยร่วมกระทำหรือไม่ดำเนินการเอาผิดผู้กระทำ ยิ่งไปกว่านั้นพันธกรณีนั้นมีขอบเขตก้าวไปถึงการป้องกันไม่ให้ผู้สมรู้ร่วมคิด ผู้ได้บังคับบัญชา กระทำการทรมานด้วย ถ้าการทรมานเกิดขึ้นโดยเจ้าพนักงานของรัฐสมควรที่จะมีการดำเนินการอย่างจริงจังกว่าการดำเนินการในกรณีอาชญากรรมธรรมดาอื่นๆ โดยรัฐมีภาระหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน ค้นหาตัวผู้กระทำผิด และนำมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม ขอบเขตอำนาจศาลทางสากลยอมให้เจ้าพนักงานของรัฐในทุกประเทศมีหน้าที่ค้นหาผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดในข้อหาการทรมาน ใครก็ตามที่มาปรากฏตัวอยู่ในเขตอำนาจศาลของรัฐภาคี รัฐภาคีก็มีพันธกรณีในการฟ้องร้องคดีและการส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วย เหมือนกรณีโจรสลัด ผู้ทรมานไม่ควรมีที่หลบหนีไปได้เช่นเดียวกัน

2. มาตรฐานสากลในการห้ามทรมานที่เหมาะสมสำหรับเวลาหรือการปฏิบัติหน้าที่บางประการเท่านั้นหรือ

กฎระเบียบ มาตรฐาน หรือหลักการเกี่ยวกับการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาด ต้องบังคับใช้ในทุกเวลาและกับเจ้าพนักงานของรัฐทุกหน่วย ในทุกสถานการณ์และโอกาส ไม่ว่าจะเจ้าพนักงานของรัฐหรือบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นทหารที่กำลังทำสงครามกับอีกรัฐหนึ่ง หรือในการต่อสู้ด้วยอาวุธในประเทศ ก็ไม่แตกต่างจากตำรวจ หรือเจ้าพนักงานของรัฐที่ทำงานทุกวันในสภาวะปกติ

การห้ามทรมานไม่สามารถยืดหยุ่นผ่อนปรนได้ และไม่สามารถที่จะโน้มน้าวใจไปเพื่อให้สอดคล้องกับการทำสงครามต่อสู้กับการก่ออาชญากรรมหรือต่อกลุ่มติดอาวุธใด ๆ การรักษาความมั่นคงไม่ควรเป็นข้ออ้างเพื่อความชอบธรรมในการทรมาน ซึ่งหมายรวมถึงการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายด้วย

3. มาตรฐานสากลพิเศษกับเจ้าพนักงานของรัฐ

มีมาตรฐานสากลที่สำคัญอยู่หลายประการ ซึ่งได้ยอมรับเป็นมาตรฐานในระบบกฎหมายสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหมายรวมถึง ประมวลกฎหมายปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐ (Code of Conduct for Law Enforcement Officers) หลักเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสุดของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) หลักการขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษในเรือนจำ (Basic Principles for the Treatment of Prisoners) หลักการป้องกันบุคคลทุกคนจากการถูกคุมขังและการจำคุกในทุกกรณี (Body of Principles for the Protection of All Persons under any Form of Detention or Imprisonment) และหลักการพื้นฐานใน

การใช้อาวุธหรือใช้กำลัง โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officers)

มาตรฐานสากลเหล่านี้จัดทำเพื่อให้รัฐนำไปเป็นหลักปฏิบัติในกฎหมายภายใน และในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ ประมวลกฎหมายปฏิบัตินี้ ระบุว่า “เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ตามกฎหมาย โดยการให้บริการแก่สาธารณะและคุ้มครองบุคคลจากการกระทำใดๆที่ผิดกฎหมาย” และระบุอีกว่า “เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องเคารพและปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนของทุกคน”

“ไม่มีเจ้าพนักงานของรัฐที่จะร่วมหรือยอมให้มีการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี เกิดขึ้น หรือมีคำสั่งการของผู้บังคับบัญชาในภาวะสงคราม การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน ความไม่มั่นคงในทางการเมือง หรือสภาวะฉุกเฉินเพื่อเป็นความชอบธรรมในการกระทำการทรมานและและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีได้”

มาตรฐานสากล หลักการ และแนวทางการปฏิบัติเหล่านี้มักอ้างอิงถึงกติการะหว่างประเทศหลายฉบับที่ใช้เป็นแนวทางการตรวจสอบว่ามีกการทรมานหรือไม่ในรัฐใดรัฐหนึ่ง หรือการรับเรื่องร้องเรียนรายบุคคล ดังนั้นแม้ว่า มาตรฐานสากลเหล่านี้จะไม่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศแต่มีความสัมพันธ์กัน และสามารถใช้ในการตีความหมายถึงพันธกรณีที่เกิดขึ้นทั้งโดยรัฐและโดยเจ้าพนักงานของรัฐ

จ. มาตรฐานสากลในเรื่องการป้องกันการทรมาน

1. มาตรฐานสากลของการป้องกันการทรมาน

ในหลายประเทศผู้ถูกคุมขังมักจะไม่ได้รับการติดต่อหรือถูกปฏิเสธไม่ให้ญาติเข้าพบ หรือไม่ให้พบกับทนายความคนที่เขาต้องการพบ หรือไม่แจ้งให้ญาติทราบว่ามีผู้ถูกคุมขังอยู่ที่ไหน และไม่ให้ศาลมีบทบาทในการตรวจสอบความชอบธรรมในการควบคุมตัวตามกฎหมาย หรือห้ามทำคำร้องคัดค้านการควบคุมตัวไม่ชอบตามกฎหมาย

ผู้ถูกคุมขังมักไม่ได้พบแพทย์เพื่อรักษาพยาบาล ปฏิเสธการบันทึกการรักษาจากบาดแผลจากการถูกทรมาน ขณะที่ผู้ถูกคุมขังหลายคนอาจจะยังถูกคุมขังของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงอยู่ ซึ่งเป็นการเสี่ยงเนื่องจากว่ากฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงมักไม่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกคุมขังและไม่มีมาให้ความช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่อธิบายถึงสิ่งแวดล้อมที่แสดงให้เห็นถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้น หมายถึงสภาพแวดล้อมที่อาจเป็นเหตุให้มีการกระทำการทรมานได้ มาตรฐานสากลพัฒนาขึ้นเพื่อจัดสภาพแวดล้อมนั้น ๆ โดยมาตรฐานเหล่านี้ประกอบไปด้วยหลักการควบคุมตัว เมื่อนำมาใช้ปฏิบัติจะพบว่าสามารถป้องกันไม่ให้มีการทรมานได้ และถ้ามีการทรมานเกิดขึ้นก็ช่วยให้รับทราบเรื่องการทรมานรวดเร็วขึ้น และสามารถหาผู้กระทำผิดได้ โดยย่อหลักการควบคุมตัวประกอบไปด้วย

- สิทธิที่จะได้พบทนายที่ตนเองเลือก
- สิทธิที่จะได้พบญาติหรือเพื่อนเพื่อให้ผู้ถูกคุมขังไม่ได้ถูกห้ามติดต่อสื่อสาร และบุคคลที่สามได้รับรู้ว่าเขาถูกคุมขังที่ใด

- สิทธิที่จะได้พบแพทย์ เพื่อให้ได้รับการตรวจร่างกายและรายงานผลการตรวจร่างกาย (และเพื่อสามารถนำมาใช้ในกระบวนการกล่าวโทษผู้กระทำการทรมาน)
- ในกรณีที่เป็นชาวต่างชาติ สิทธิที่จะได้พบตัวแทนสถานทูตหรือสถานกงสุลที่จะสามารถแทรกแซงการปฏิบัติของเจ้าพนักงานรัฐเพื่อรักษาสิทธิของผู้ถูกคุมขัง

2. สิทธิในการพบทนายความที่ตนเองเลือก และเจ้าพนักงานของรัฐจะปฏิบัติตามมาตรฐานนี้ได้อย่างไร

กฎหมายระหว่างประเทศคุ้มครองสิทธิที่บุคคลถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ว่าทุกคนจะต้องได้รับสิทธิในการพบทนายความของตนเองโดยพลัน กล่าวคือ หลักการพื้นฐานเรื่องบทบาทของทนายความ หลักการคุ้มครองปกป้องบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุก และผู้แทนพิเศษเรื่องการทรมาน เหล่านี้ได้พัฒนาให้เป็นมาตรฐานที่รับรองสิทธิในการพบทนายความ และซึ่งเจ้าหน้าที่ระดับประเทศต้องปกป้องคุ้มครองสิทธินี้

- ผู้ถูกคุมขังทุกคนต้องได้รับแจ้งว่าเขามีสิทธิในการพบทนายความของตนเองหลังการถูกจับกุมและมีการควบคุมตัว
- โอกาสในการเข้าถึงทนายความที่เท่าเทียมและมีประสิทธิภาพให้กับทุกคนโดยไม่มีข้อยกเว้น การเข้าถึงทนายความต้องเกิดขึ้นอย่างทันทีภายหลังจากจับกุมและภายใน 24 ชั่วโมง
- ผู้ถูกคุมขังต้องได้รับโอกาส เวลา และสิ่งอำนวยความสะดวกในการพบทนายความหรือการติดต่อสื่อสารกับทนายความ
- สิทธิที่จะปรึกษาหารือหรือสื่อสารกับทนายความควรได้รับทันที โดยปราศจากการแทรกแซง หรือเซ็นเซอร์ และโดยเป็นความลับ

- ทนายความควรเป็นอิสระจากเจ้าพนักงานของรัฐ
- บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นทนายความโดยไม่มีใบอนุญาตอย่างเป็นทางการ เช่น เจ้าหน้าที่องค์กรสิทธิมนุษยชน ควรจะได้รับอนุญาตให้พบกับผู้ถูกคุมขังและได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับทนายความ

เจ้าพนักงานผู้จับกุมควรแจ้งให้บุคคลทราบว่าเขามีสิทธิพบทนายความในช่วงระหว่างการจับกุม ดังนั้นทนายความจึงสามารถเป็นตัวแทนทางกฎหมายตั้งแต่เริ่มต้น โดยเฉพาะในระหว่างการสอบสวน ไม่ควรมีการการสอบสวนผู้ถูกจับกุมจนกว่าจะได้พบทนายความหรือการปรึกษาหารือกับทนายความก่อน ถ้าไม่เช่นนั้นเท่ากับว่าสิทธิในการพบทนายถูกละเมิดไป

เจ้าพนักงานของรัฐต้องจัดให้บุคคลสามารถติดต่อกับทนายความได้ โดยการอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์หรืออนุญาตให้ติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่นๆ ควรจัดให้มีห้องพบปะทนายความที่เหมาะสมเป็นการส่วนตัว ไม่ควรข่มขู่และคุกคามทนายความเมื่อเขาปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมาย

3. สิทธิในการพบญาติและเพื่อน และเจ้าพนักงานของรัฐจะปฏิบัติตามมาตรฐานนี้ได้อย่างไร

ผู้ที่ถูกจับมีสิทธิที่จะแจ้งให้ครอบครัวหรือเพื่อนรับรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นและสามารถติดต่อกันได้ เช่นเกี่ยวกับ สิทธิในการพบทนายความเป็นพันธกรณีว่าระหว่างการถูกจับกุมตัวหรือระหว่างที่เจ้าหน้าที่ควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้ทราบว่าเขามีสิทธิในการพบญาติหรือเพื่อน และได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น โทรศัพท์ หรือ วิธีการติดต่อสื่อสารอื่นๆ และบุคคลที่ต้องการพบกับผู้ถูกคุมขังควรได้รับการอำนวยความสะดวก

ความสะดวกและเวลาที่เหมาะสม โดยไม่มีการข่มขู่ คุกคาม ทั้งต่อญาติและผู้ถูกคุมขัง

4. สิทธิในการรักษาพยาบาลโดยแพทย์และการตรวจร่างกาย และเจ้าพนักงานของรัฐจะปฏิบัติตามมาตรฐานสากลนี้ได้อย่างไร

หลักสิทธิมนุษยชนสากลคุ้มครองสิทธิในการได้รับการตรวจร่างกายก่อนการเข้าและออกจากสถานที่ควบคุมตัว และ/หรือเมื่อได้รับการร้องขอ ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานในการต่อต้านการทรมาน มาตรฐานระหว่างประเทศประกอบไปด้วย หลักเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำที่สุดของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) หลักการเพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังและจำคุก (Body of Principles for the Protection of All Persons under any Form of Detention or Imprisonment) และที่ผู้แทนพิเศษว่าด้วยเรื่องการทรมาน และโดยคณะกรรมการยุโรปเพื่อการต่อต้านการทรมานมักจะเน้นย้ำประเด็นนี้ด้วย

ดังนั้นรัฐภาคีทุกรัฐควรที่จะ

- รับรองสิทธิของผู้ถูกคุมขังให้สามารถได้รับการตรวจร่างกายโดยแพทย์หรือถ้าจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล
- ให้ได้รับการตรวจร่างกายโดยทันทีหลักการถูกคุมขัง
- การตรวจร่างกายเกิดขึ้นโดยไม่มีเจ้าพนักงานของรัฐอยู่ด้วย และถ้าไม่เช่นนั้นแพทย์ที่ทำการตรวจต้องร้องขอให้ตรวจโดยพันสหายตาของเจ้าพนักงานของรัฐ
- ผู้ถูกคุมขังหรือทนายความของเขาควรได้รับสิทธิในการร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้มีการตรวจร่างกายครั้งที่สองได้
- ควรมีเจ้าหน้าที่นิติเวชที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานเดียวกันกับตำรวจและฝ่ายราชทัณฑ์ แต่อยู่ภายใต้หน่วยงานด้านยุติธรรมที่เป็นอิสระ

- ให้ผู้ถูกคุมขังได้รับสิทธิในการพบแพทย์ที่เป็นอิสระ

เจ้าพนักงานรัฐควรที่จะจัดระบบการปฏิบัติหน้าที่ที่สามารถรับรองสิทธิตามมาตรฐานเหล่านี้ ผู้ถูกจับกุมควรได้รับแจ้งว่าเขามีสิทธิที่จะพบแพทย์ตั้งแต่แรกที่เข้าถูกจับกุม ถ้าผู้ถูกจับกุมต้องการเจ้าพนักงานรัฐจะต้องจัดหาให้หรือพาไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด และญาติควรได้รับแจ้งถ้ามีเหตุการณ์ลักษณะนี้เกิดขึ้น ผู้ถูกจับกุมควรจะได้รับ การปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่ควรได้รับอันตรายใดๆทางร่างกายและจิตใจ โดยควรจัดให้มีการรักษาพยาบาลที่เหมาะสม และควรมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในด้านการรักษาพยาบาล การตรวจร่างกายโดยพลันและโดยเหมาะสมให้กับผู้ถูกทรมานนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเพื่อให้แน่ใจว่าเราได้รับข้อเท็จจริงหรือข้อกล่าวหาว่าอย่างไร ถ้าการตรวจร่างกายเกิดขึ้นล่าช้า(หลังจากได้รับการปล่อยตัวแล้ว) คุณค่าความสำคัญของการตรวจร่างกายก็จะน้อยลง บาดแผลหรือหลักฐานที่มองเห็นได้จะจางลงเมื่อเวลาได้ล่วงเลยไป

ควรมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือทางการแพทย์ในการตรวจร่างกาย และแพทย์จะต้องไม่ถูกข่มขู่และคุกคาม ถ้าผู้ถูกคุมขังปรารถนาที่จะได้รับการตรวจรักษาโดยแพทย์ส่วนตัวหรือแพทย์ที่เป็นอิสระ เขาควรจะได้รับอย่างที่ร้องขอและควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ด้วย ถ้าเป็นการปฏิบัติตามตารางทำงานแบบประจำ ผู้ถูกคุมขังทุกคนควรได้แจ้งว่าพวกเขาสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลอย่างเหมาะสมในเวลาที่เขาและออกจากสถานที่ที่ถูกคุมขัง และเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ในการตรวจร่างกายของผู้ถูกคุมขังทุกครั้งที่เขาและออกจากสถานที่ที่ถูกคุมขัง ยิ่งไปกว่านั้น เจ้าพนักงานรัฐควรให้ผู้ถูกคุมขังได้รับสิทธิในการรักษาพยาบาลอย่างที่เขาต้องการในเวลาใดก็ได้ และควรเป็นการตรวจร่างกายในที่ที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้ยินและไม่เห็น

5. เจ้าพนักงานของรัฐปฏิบัติอย่างไรได้อีกบ้างที่จะป้องกันการทรมาน

ในประเทศที่มีสถาบันหรือหน่วยงานตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายสามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อหาหนทางที่จะปรับปรุงระบบเพื่อป้องกันการทรมาน และป้องกันไม่ให้ผู้ที่ถูกคุมขังถูกละเมิด เพราะเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายปฏิบัติหน้าที่โดยตรงผู้ถูกคุมขัง เขาจะรู้ว่าอะไรเป็นจุดอ่อนในระบบงานของตน ที่ไหนเป็นสถานที่ที่มีกมมีการละเมิด และใครเป็นผู้รับผิดชอบ เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายสามารถสามารถทำงานกับเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน (ภาคประชาสังคม) ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ เพื่อเยียวยาสถานการณ์ถ้ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น ถ้ามีหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานอิสระที่สามารถเข้าตรวจเยี่ยมส่วนที่ควบคุมตัวได้ เจ้าหน้าที่ฯ จึงควรหาวิธีให้ความช่วยเหลือตามภาระหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อจะได้รับการประสานร่วมมืออย่างเต็มที่เพื่อหาจุดบกพร่องในระบบได้

จ. สิทธิในการร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมาน

1. มาตรฐานสากลเรื่องการร้องเรียนหมายถึงอะไร

กฎหมายระหว่างประเทศรับรองให้สิทธิในการร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมาน (และสิทธิที่จะให้การร้องเรียนนั้นต้องได้รับการสืบสวนสอบสวน) ในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานได้ระบุไว้ถึงสิทธิของทุกคนที่กล่าวว่าตนถูกทรมานสามารถนำคำร้องเรียนนั้นนำเสนอเจ้าหน้าที่ได้ และต้องมีการสืบสวนสอบสวนโดยพลันและเป็นอิสระโดยเจ้าพนักงานของรัฐ ในกติการองการป้องกันและลงโทษด้วยการทรมานของรัฐ

อเมริกา (Inter-American) ได้ระบุไว้ว่ารัฐควรรับรองให้บุคคลสามารถมีช่องทางในการยื่นคำร้องเกี่ยวกับการทรมานและคำร้องเรียนนั้นต้องได้รับการตรวจสอบอย่างเป็นอิสระ โดยทันทีตามระบบสืบสวนสอบสวนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สิทธิในการร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานรับรองไว้ในหลักการสำหรับปกป้องทุกคนที่ถูกคุมขังและจำคุก คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป รวมทั้งหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ในระดับภูมิภาคได้รับรองสิทธิในการร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานและรวมถึงหน้าที่ในการตอบรับเรื่องร้องเรียนให้มีการสืบสวนสอบสวนประสิทธิภาพและให้ได้ผลในแต่ละกรณีที่ได้รับเรื่องร้องเรียนมา

2. สิทธิในการร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานสำคัญอย่างไร

การร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานเป็นสิทธิที่มีความสำคัญสำหรับเหยื่อ ให้โอกาสที่จะแสดงออกถึงความไม่พอใจและไม่เห็นด้วยที่ตนถูกปฏิบัติเช่นนั้น สิ่งนี้อาจมีส่วนช่วยอย่างสำคัญเพื่อให้เหยื่อสามารถควบคุมตนเองได้และฟื้นฟูศักดิ์ศรี และยังมี ความหมายในนัยยะที่ว่ามีความเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้กระทำผิดอาญา ด้วยเหตุนี้ เรื่องร้องเรียนจึงการตั้งเรื่องให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถเริ่มต้นการสืบสวนสอบสวนไปได้ เพื่อให้ผู้กระทำการละเมิดรับผิดทางอาญาและในทางปกครองด้วย

การร้องเรียนอาจเป็นก้าวแรกของเหยื่อที่ถูกทรมาน ที่จะได้รับการชดเชย ทั้งนี้เพราะหากปราศจากซึ่งพยานหลักฐานที่ได้รับจากการสอบสวนอย่างจริงจังของเจ้าหน้าที่แล้ว ก็เป็นการยากที่จะดำเนินการทางกฎหมายเพื่อเยียวยาให้แก่ผู้เป็นเหยื่อ เช่นการฟื้นฟูหรือชดเชยความเสียหาย เป็นต้นว่าการขาดเอกสารด้านการแพทย์ที่ชัดเจนซึ่งก็จะเป็นปัญหาสำหรับการเรียกร้องให้ชดเชยเยียวยา ดังนั้นการที่มีกลไกการ

รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลได้อย่างกว้างขวางในการป้องกันไม่ให้มีการทรมานและการลงโทษผู้กระทำผิด รวมทั้งการเข้าไปเยียวยาให้แก่เหยื่อของการทรมานด้วย

เมื่อเหยื่อของการทรมานได้ใช้กลไกการร้องเรียนก็เป็นเครื่องบ่งบอกถึงลักษณะการปฏิบัติของประเทศนั้น ๆ การวิเคราะห์แบบแผนของการร้องเรียนจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถกำหนดการปฏิบัติหรือระบบที่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาของการทรมานได้ กล่าวอีกแห่งหนึ่งก็เช่นเดียวกันกับมาตรฐานสากลอื่นๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อต้านการทรมาน สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการร้องเรียนการทรมานนี้ เป็นมาตรวัดกฎหมายและการปฏิบัติในทุกส่วนของโลก และชี้ให้เห็นว่ารัฐต่าง ๆ ได้ดำเนินการจนถึงขั้นที่ควรจะทำหรือยังในการต่อต้านการทรมาน

3. ใครควรมีสิทธิในการร้องเรียนเรื่องการทรมาน

มาตรฐานขั้นต่ำของกฎปฏิบัติต่อนักโทษในเรือนจำกำหนดว่า

“นักโทษทุกคนจะต้องได้รับโอกาสในแต่ละสัปดาห์ที่จะใช้สิทธิเรียกร้อง หรือร้องเรียนต่อผู้อำนวยการของสถาบันหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้รับเรื่องร้องเรียน”

ข้อกล่าวหาว่ามีการทรมานจะต้องได้รับการสืบสวนสอบสวนโดยพลัน เพื่อที่จะประกันว่าพยานหลักฐานจะไม่เสียหาย และเพื่อปกป้องเหยื่อของการทรมานจากการถูกทรมานเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงเป็นข้อยืนยันว่าเหยื่อจะสมควรที่จะมีสิทธิที่จะร้องเรียนโดยไม่ชักช้าหรือโดยปราศจากอุปสรรคใด ๆ หลักพื้นฐานๆได้ทำให้บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นเปิดกว้างขึ้น และได้ระบุว่าทนายความหรือสมาชิกครอบครัว หรือใคร

ก็ตามควรมีสติที่จะแจ้งเรื่องเกี่ยวกับการทรมานหรือการละเมิดอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้
หลักพื้นฐานฯดังกล่าว ต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

4. ผู้ถูกคุมขังและบุคคลอื่น ๆ ควรจะร้องเรียนเรื่องการทรมานกับใคร

ตามหลักการแล้วระบุว่าให้ร้องเรียนกับเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมตัว หรือผู้บังคับ
บัญชา และถ้าจำเป็นร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนในการตรวจสอบ หรือเจ้าหน้าที่ที่
มีหน้าที่ปรับปรุงแก้ไข ในหลักการมาตรฐานขั้นต่ำสุดฯ ระบุว่าผู้ถูกคุมขังจะสามารถ
ยื่นคำร้อง ได้ที่ ผู้อำนวยการของสถานที่ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เจ้าหน้าที่ส่วน
กลางของส่วนงานราชทัณฑ์ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่
เหมาะสม ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานอ้างถึง “เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่” ขณะที่
ที่ผู้แทนพิเศษ ด้านการทรมานระบุว่า “เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหรือเจ้า
หน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่อื่น ๆ” มีบทบาทสำคัญในการรับเรื่องร้องเรียน

*“(เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่) จะตรวจสอบความชอบธรรมว่าการคุมขังชอบ
ด้วยกฎหมายหรือไม่ พร้อม ๆ กับตรวจสอบว่าผู้ถูกคุมขังแต่ละคนได้รับสิทธิ
ของตนหรือไม่ รวมทั้งการควบคุมตัวนั้นปราศจากการทรมานหรือรูปแบบ
อื่น ๆ ที่เป็นการปฏิบัติไม่ดีหรือไม่”*

5. ผู้ถูกคุมขังและบุคคลอื่น ๆ ใช้สิทธิในการร้องเรียนได้อย่างไร

ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานไม่ได้กำหนดว่าการร้องเรียนต้องเป็นการ
ร้องเรียนอย่างเป็นทางการ การร้องเรียนคือการรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการ
ทรมานต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ และต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ต้องรับ

ผิดชอบในการพิจารณาว่าการกระทำเช่นนั้นตามที่ผู้ร้องเรียนแจ้งมานั้นจะได้รับการสืบสวนสอบสวนโดยพลันและเป็นอิสระ หลักการสืบสวนสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพและการบันทึกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (เป็นที่รู้จักกันว่า พิธีสารเลือกรับ อิสตันบูล – Istanbul Protocol) ที่ย้ำว่าแม้ว่าจะไม่มีเรื่องร้องเรียนก็ตาม ก็ต้องมีการสืบสวนสอบสวนถ้ามีจุดบ่งชี้อื่นๆ ที่แสดงว่าน่าจะมีการทรมานหรือการปฏิบัติอย่างไม่ชอบเกิดขึ้น

สิ่งที่ตามมาก็คือ รัฐบาลที่มีพันธกรณีที่จะเปิดโอกาสให้มีการสืบสวนสอบสวนโดยรัฐเองแม้ว่าจะไม่มีเรื่องร้องเรียน ถ้ามีมูลว่ามีการทรมานเกิดขึ้น เหตุผลหนึ่งเป็นเพราะว่าในบางกรณีผู้ถูกทรมานอาจไม่อยู่ในภาวะที่สามารถร้องเรียนได้ เช่นกรณีที่เสียชีวิต หรือได้รับบาดเจ็บสาหัส ที่ไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้เอง หรือมีข้อจำกัดทางภาษา กรณีกล่าวหาต่าง ๆ ที่ได้มาจากการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนหรือบุคคลต่าง ๆ ก็น่าจะมีมูลน่าเชื่อถือเพียงพอ

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานรัฐที่จะรายงานกรณีการทรมานหรือการปฏิบัติที่ไม่ชอบ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ต้องเริ่มการสืบสวนสอบสวนโดยพลันไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนด้วยวิธีใดก็ตาม เมื่อได้รับรู้ว่ามีเรื่องเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากการใดก็ตาม พวกเขามีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะเริ่มดำเนินการสืบสวนสอบสวน พวกเขาไม่สามารถที่จะรอให้ญาติมาร้องเรียนหรือให้บุคคลอื่นมาร้องเรียน โดยรอรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นทางการ หรือรอให้มีการจัดตั้งผู้รับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนตามกระบวนการ

6.เจ้าพนักงานของรัฐจะปฏิบัติตามมาตรฐานนี้อย่างไรเพื่อให้ผู้ถูกคุมขังได้รับสิทธิในการร้องเรียน

เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายควรที่จะดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกคุมขัง ดังนี้

- แจ้งให้ทราบว่ามี การชดเชยเยียวยาและมีวิธีร้องเรียนอย่างไร
- ต้องจัดให้พบทนายความ แพทย์ และสมาชิกของครอบครัว และในกรณีที่เป็นชาวต่างประเทศ จัดให้พบผู้แทนสถานทูตหรือกงสุล
- ให้ยื่นหนังสือร้องเรียนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการโดยไม่ล่าช้า
- ให้สามารถยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานภายนอกได้ เช่น หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจเยี่ยม รวมทั้งการให้สิทธิในการติดต่อสื่อสารอย่างเสรีกับหน่วยงานนั้นๆ
- บังคับสั่งการให้เจ้าหน้าที่ได้รับมอบหมายทำการสืบสวนสอบสวน
- มีระบบการสืบสวนสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับการตรวจร่างกายอย่างทันที่

สิทธิเหล่านี้ได้รับการพัฒนามาจากการคำวินิจฉัยและรายงานของหน่วยงานระหว่างประเทศ ศาลระหว่างประเทศ และองค์กรตรวจสอบตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ตัวบุคคลและกลุ่มสามารถริเริ่มเป็นหน่วยงานที่มีภาระหน้าที่พิเศษ มีพันธกรณี มีความรับผิดชอบตามกฎหมายเพื่อเร่งให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ โดยในอีกด้านหนึ่งคือการทำให้เกิดความรับผิดชอบแทนที่จะเป็นการปกปิดและงดเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ต้องรับทราบภาระหน้าที่ของตน และต้องปฏิบัติอย่างเปิดเผยต่อข้อร้องเรียนต่าง ๆ ในทุกทุกระยะ

7. เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้เรื่องร้องเรียนของผู้ถูกคุมขังเกี่ยวกับการทรมานได้นำไปแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ

เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต้องเข้าใจและเคารพต่อกติการะหว่างประเทศที่เป็นกฎหมายที่ใช้เกี่ยวกับการต่อต้านการทรมาน ทั้งการห้ามทรมานอย่างเด็ดขาดและการป้องกันสิทธิตามกฎหมายของเหยื่อที่ได้รับความเจ็บปวดจากการทรมาน รวมทั้งสิทธิในการร้องเรียน พวกเขาควรได้รับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในประเทศและแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้ และปฏิบัติหน้าที่อย่างดีที่สุด สุดความสามารถเพื่อให้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศ หรือแม้ว่าถ้ามีข้อขัดแย้งกันระหว่างกฎหมายในประเทศกับกติการะหว่างประเทศ พวกเขาต้องไม่ยอมให้กฎหมายในประเทศ หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชามาเบี่ยงเบนแนวทางการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศอย่างเคร่งครัด

8. เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้เหยื่อที่ถูกทรมานสามารถเข้าถึงกลไกการร้องเรียนได้ดีขึ้น

เหยื่อควรได้รับการแจ้งเรื่องสิทธิในการร้องเรียนและได้รับการอธิบายว่ามีวิธีการร้องเรียนอย่างไร วิธีการร้องเรียนควรมีข้อมูลที่รายละเอียดและเข้าใจง่าย พร้อมกับระบุว่าเขาจะต้องติดต่อกับใคร ควรมีวิธีการส่งคำร้องเรียนหลาย ๆ ทาง ส่งให้กับเจ้าหน้าที่หน่วยต่าง ๆ ได้ และควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุดเหมาะสมเพื่อให้ผู้ร้องเรียนมีความพอใจในการนำเรื่องมาร้องเรียน ดังนั้นจึงหมายถึงนโยบายที่เปิดให้มีการร้องเรียนและ รับรองว่าจะเก็บเรื่องร้องเรียนนี้เป็นความลับ และให้แน่ใจว่าเจ้าหน้าที่ที่รับเรื่องร้องเรียนมีความเข้าใจในประเด็นบทบาทหญิงชาย ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา และการจัดให้มีกลุ่มสนับสนุนเหยื่อและการให้คำปรึกษาแก่เหยื่อ

ควรมีการพัฒนาให้มีการแก้ไขกฎระเบียบข้อบังคับ การอบรมเจ้าหน้าที่ และมีเบอร์โทรศัพท์ การจัดกลองรับเรื่องร้องเรียนที่มีกุญแจล็อกในสถานที่คุ้มครอง เป็นการสร้างวัฒนธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องยอมรับและจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการรับเรื่องร้องเรียนภายใน กฎระเบียบและวิธีการที่ชัดเจนและเข้าถึงได้โดยจัดให้มีการจดบันทึกและรับเรื่องร้องเรียนให้ดำเนินไปได้ตามกรอบของกฎหมาย

9. เมื่อสิทธิในการร้องเรียนถูกละเมิด

เรื่องร้องเรียนทั้งหมดควรจะมีการจดเป็นบันทึกประจำวันไว้โดยเป็นความลับ และมีระบบการบริหารจัดการโดยผู้บังคับบัญชา ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานและการปฏิบัติหรือลงโทษอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ควรมีการจัดแยกไว้เป็นการเฉพาะเพื่อจดบันทึกเป็นสถิติในการตรวจสอบและการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง เมื่อมีเรื่องร้องเรียนเกิดขึ้นหรือแม้แต่ไม่มีเรื่องร้องเรียนก็ตาม เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ควรจะเริ่มสืบสวนสอบสวนโดยทันที และส่งเรื่องต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือพนักงานสอบสวนโดยพลัน ถ้าไม่สามารถดำเนินการได้เจ้าพนักงานของรัฐควรถูกสอบสวนและเอาผิดทางอาญา

ผู้ร้องเรียนควรได้รับสำเนาคำร้องเรียนเก็บไว้พร้อมทั้งหมายเลขบันทึกรับ และควรได้รับแจ้งความคืบหน้าอย่างสม่ำเสมอและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้ร้องเรียนควรได้รับสิทธิในการอุทธรณ์ ถ้าคำร้องของเขาไม่ได้ถูกบันทึก (อีกทั้งในการร้องขอความเป็นธรรมกรณีคำร้องไม่ได้รับการพิจารณาให้มีการสืบสวนสอบสวน โดยอ้างว่าไม่มีหลักฐาน) หรือไม่ได้ถูกส่งต่อไปให้เจ้าหน้าที่ในระดับที่สูงขึ้นไปหรือส่งไปฟ้องต่อศาล ผู้ถูกกล่าวหาว่าทรมานบุคคลอื่นควรถูกสั่งให้พักราชการในระหว่างที่มีการสืบสวนสอบสวน ยกเว้นถ้าข้อกล่าวหาไม่มูลน่าเชื่อถือ

เจ้าหน้าที่ที่ได้รับเรื่องร้องเรียนควรได้รับการฝึกอบรมเป็นพิเศษเกี่ยวกับการกระทบกระเทือนด้านจิตใจที่เกิดขึ้นกับเหยื่อ มาตรการพิเศษสำหรับคนบางกลุ่มที่มีความพิเศษ มีความยากลำบากในการเข้าถึงการร้องเรียน เช่นกลุ่มที่เป็นคนชายขอบ ชาวต่างประเทศ ผู้ขอเป็นผู้ลี้ภัย หรือแรงงานข้ามชาติ มาตรการต่าง ๆ ที่จะจัดให้อาจเป็น โครงการเข้าถึงกลุ่มคนเหล่านี้เพื่อให้องค์กรชุมชน หรือผู้นำ สร้างให้เกิดช่องทางในการร้องเรียนด้วยภาษาอื่น ๆ นอกจากภาษาประจำชาติ หรือโดยจัดให้มีช่องทางพิเศษในการร้องเรียน หรือการจัดหาเจ้าหน้าที่ประสานงานทำหน้าที่ติดต่อกับกลุ่มประชากรกลุ่มพิเศษเหล่านี้

10.อะไรเป็นมาตรฐานสากลเมื่อสิทธิในการร้องเรียนถูกละเมิด

รัฐภาคีควรดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อให้ทุกคนได้รับสิทธิในการร้องเรียนตามมาตรฐานสากลนี้ การละเมิดทำให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ต้องรับผิดชอบทางวินัยและโทษทางอาญาตามกระบวนการยุติธรรมภายในประเทศนั้น ในรัฐภาคีที่ยังมีการทรมานเกิดขึ้นและก็มีแนวโน้มว่าสิทธิของเหยื่อในการเข้าถึงการชดเชยเยียวยาจะถูกละเมิดไปด้วย พวกเขากำลังปฏิบัติตนอยู่นอกกฎหมาย อย่างไรก็ตาม พวกเขาควรต้องแสดงความโปร่งใสตรวจสอบได้โดยรัฐภาคีควรดำเนินการเพื่อให้มีการพัฒนาระบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยการบังคับใช้กฎหมายในประเทศอย่างเข้มงวดด้วย

ช. การสืบสวนสอบสวนเรื่องการทรมาน

1. มาตรฐานสากลเรื่องพันธกรณีที่รัฐต้องสืบสวนสอบสวนเรื่องการทรมาน

รัฐควรดำเนินการสืบสวนสอบสวนข้อร้องเรียนที่เป็นข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการทรมานโดยพลัน โดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และอย่างมีประสิทธิภาพ

การสืบสวนสอบสวนไม่ควรจะเกิดขึ้นถ้าพบว่าเป็นข้อร้องเรียนที่ไม่มีมูล หรือไม่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือใดๆ ผู้แทนพิเศษ เรื่องการทรมาน ระบุว่า ข้อกล่าวหาทั้งหมดต้องมีการสืบสวนสอบสวนและเจ้าพนักงานของรัฐที่ถูกกล่าวหาควรมีคำสั่งให้ออกจากหน้าที่ไว้ก่อน อย่างไรก็ตาม การพิจารณาการไว้ก่อนควรจะเกิดขึ้นเมื่อพบว่าข้อกล่าวหาไม่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือพอสมควร มาตรฐานขั้นต่ำสุดของหลักการการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีข้อกำหนดว่าเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวกับการรับเรื่องร้องเรียนทุกเรื่องถ้าไม่ใช่เรื่องร้องเรียนที่ตลก หรือไม่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือใดๆ ในหลักการฯ ได้ระบุว่า เรื่องร้องเรียนทุกเรื่องควรได้รับการตอบรับและดำเนินการโดยพลันและตอบกลับอย่างไม่ล่าช้า

ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปและศาลสิทธิมนุษยชนอเมริกาใต้ระบุว่ารัฐมีหน้าที่แจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบเกี่ยวกับผลการสืบสวนสอบสวนและเผยแพร่ผลการดำเนินการด้วย รายละเอียดของประเด็นนี้ได้ประกาศไว้ในพิธีสารเลือกรับอิสตันบูล (Istanbul Protocol) อันเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการรับเรื่องร้องเรียน ดังนี้

รายงานการสืบสวนสอบสวนควรจัดทำขึ้นในเวลาที่เหมาะสม โดยมีแนวทางการสืบสวนหาข้อเท็จจริง วิธีการสืบสวนสอบสวน และวิธีการในการประเมินพยานหลักฐาน พร้อมกับการเขียนบทสรุปและข้อเสนอแนะ โดยอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงและวิธีการที่ได้มาตามกฎหมาย รายงานที่สมบูรณ์ควรจัดทำเผยแพร่ต่อสาธารณะ ควรมีรายละเอียดของเหตุการณ์ ว่าเกิดขึ้นเมื่อไร มีข้อเท็จจริงจากการสืบสวนอย่างไร มีรายชื่อของพยานที่ให้การโดยเป็นการปกปิดข้อเท็จจริง ภายในกรอบเวลาที่เหมาะสม รัฐจะต้องตอบรายงานสืบสวนสอบสวนนี้และแสดงให้เห็นว่ามี การดำเนินการต่อเรื่องนี้

อย่างไรไปบ้าง

คณะกรรมการฯต่อต้านการทรมานและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ) ได้เรียกร้องให้รัฐเผยแพร่รายงาน ตัวเลขกรณีทรมาน และรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน การสืบสวนสอบสวนที่เกิดขึ้น และการดำเนินการเพื่อแก้ไข รวมทั้งการลงโทษผู้กระทำผิด คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯได้เร่งรัดให้รัฐเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการชดเชยเยียวยาต่อเหยื่อและมีวิธีการร้องเรียนกรณีการทรมานอย่างไร ซึ่งรวมถึงการเผยแพร่สถิติของเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ และรัฐได้ทำอะไรไปบ้างเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนเหล่านั้น

2. คำว่า “โดยพลัน” หมายความว่าอย่างไร ในการสืบสวนสอบสวนเรื่องการทรมาน

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานได้แสดงให้เห็นว่าการสืบสวนสอบสวนต้องดำเนินการโดยพลันหรือโดยทันทีหลังได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมาน ไม่มีหลักอะไรกำหนดไว้ว่าโดยพลันหรือโดยทันทีหมายถึงอะไร แต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของแต่ละกรณีที่สามารถเข้าใจได้ว่าโดยพลันหมายถึงความหมายในตัวเองตามตัวอักษร

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ร้องเรียนได้ร้องเรียนเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ. 1988 แต่การสืบสวนเริ่มขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 คณะกรรมการฯ ต่อต้านการทรมานพบว่าไม่มีเหตุผลใดๆที่ทำให้การสืบสวนล่าช้า ในอีกตัวอย่างหนึ่ง ผู้ร้องเรียนกล่าวหาว่าเธอถูกทรมานในระหว่างถูกกล่าวหาในครั้งแรกที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย ซึ่งใช้เวลาอีก 15 วันก่อนที่เรื่องร้องเรียนของเธอจะถูกนำไปพิจารณาและอีก 4 วันกว่าที่จะเริ่มมีการสืบสวนสอบสวน การสอบสวนใช้เวลาอีก 10 เดือน และมีช่วงเวลาเว้นวรรค

ประมาณ 1-3 เดือนระหว่างรอรายงานผลการตรวจหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คณะกรรมการต่อต้านการทรมาณพบว่า ความล่าช้าที่นานเกินไปนั้นยอมรับไม่ได้ การดำเนินการโดยพลันหมายถึงการเริ่มสืบสวนสอบสวนในเวลาที่เหมาะสมและควรสืบสวนสอบสวนให้เสร็จในเวลาที่เหมาะสม

ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้มีการตรวจสอบว่า “เจ้าพนักงานของรัฐที่ตอบสนองต่อคำร้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพภายในเวลาที่เหมาะสม” หรือไม่ ในหลายๆกรณีพบว่าเจ้าหน้าที่ล้มเหลวในการสืบสวนสอบสวนเพราะพวกเขาไม่ได้ดำเนินการอย่างทันท่วงที มีกรณีหนึ่งพบว่าไม่มีความพยายามในการแสวงหาข้อเท็จจริงไม่มีความพยายามในการติดต่อพยาน สอบถามพยานโดยทันทีหลังเกิดเหตุ ในขณะที่พยานยังสามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีอยู่ เจ้าหน้าที่รักษากฎหมายต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตน คำร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมาณเป็นคำร้องเรียนที่มีต้องให้ความสำคัญ พนักงานสืบสวนสอบสวนต้องได้รับการฝึกฝนวิธีการสืบสวนสอบสวน อย่างเป็นระบบ และควรมีทรัพยากรที่เหมาะสมในการดำเนินการสืบสวนสอบสวน โดยต้องมีบุคลากรที่รับผิดชอบ และมีระบบการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้แน่ใจว่าจะต้องดำเนินการอย่างจริงจังอย่างเหมาะสม

3. คำว่า “ไม่ฝึกใฝ่ฝายใจ” หมายความว่าอย่างไร ในการสืบสวนสอบสวนเรื่อง การทรมาณ

“ไม่ฝึกใฝ่ฝายใจ” เป็นกุญแจสำคัญถ้าไม่ใช่ประเด็นที่สำคัญที่สุดในการสืบสวนสอบสวนเรื่องการทรมาณ “การไม่ฝึกใฝ่ฝายใจ” หมายถึงปราศจากความสำนึก เอียง ซึ่งแตกต่างจาก “อิสระ” ซึ่งหมายถึงไม่เป็นการสืบสวนสอบสวนโดยบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้ถูกกล่าวหาหรือมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกกล่าวหา อย่างไรก็ตามแนวคิด

ทั้งสองส่วนนี้มีความสัมพันธ์กัน ถ้าไม่เป็นอิสระ ก็จะเป็นการฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไปด้วย

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และอนุสัญญาประเทศในภูมิภาคอเมริกาในการป้องกันและลงโทษโดยการทรมาน ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าการสืบสวนสอบสวนไม่ควรฝักใฝ่ฝ่ายใด คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯ ระบุว่า การสืบสวนสอบสวนโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดต้องเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ภายใต้การบังคับใช้อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน เหมือนกับในระบบศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป การไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดต้องสัมพันธ์กับการดำเนินการและความตั้งใจของหน่วยงานที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน หรือมีข้อสงสัยถึงความอคติที่อาจจะเกิดขึ้น

ในกรณีหนึ่งคณะกรรมการฯ ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานได้ระบุว่า ถ้าการสืบสวนสอบสวนไม่เป็นอิสระอคติต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ศาลก็จะไม่สามารถระบุผู้กระทำผิดได้ เพราะมีการปฏิเสธไม่ให้ผู้ร้องเรียนยื่นเสนอหลักฐานหรือข้อมูลเพื่อสนับสนุนรายงานนิติเวชของแพทย์ ในอีกกรณีหนึ่งศาลที่เป็นผู้สอบสวนพบว่ามื่อคดีเพราะเขาไม่ได้พิจารณาหลักฐานทั้งสองฝ่ายอย่างเป็นธรรม

ในรายงานการสังเกตการณ์ คณะกรรมการฯ ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานได้วิพากษ์วิจารณ์กรณีที่มีการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการทรมานจะไม่เป็นอิสระ โดยเฉพาะในกรณีที่ตำรวจมีส่วนในการทรมาน และตำรวจก็เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการสืบสวนสอบสวนด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ถ้าการสืบสวนสอบสวนขาดความเป็นอิสระ หรือขาดกลไกที่เป็นอิสระนั้น รัฐควรจัดให้มีหน่วยงานอิสระที่ได้รับมอบหมายให้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานและปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม เพื่อทำสืบสวนสอบสวนและสร้างความยุติธรรมต่อกรณีเหล่านี้

คณะกรรมการป้องกันทรมานของยุโรปได้กล่าวซ้ำหลายครั้งว่าการสืบสวนสอบสวนโดยปราศจากอคติไม่ฝักใฝ่ใดและเป็นอิสระนั้นทำให้กลไกคุ้มครองปกป้องสิทธิของผู้ถูกคุมขังเข้มแข็งขึ้น ดังในเอกสารปีค.ศ. 2000 ที่ระบุไว้ว่า

“การสืบสวนสอบสวนการทรมานไม่ใช่เพียงแค่เข้าใจว่าเป็นอิสระและไม่อคติเท่านั้น แต่ต้องหมายถึงบุคคลที่รับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนกรณีมีข้อกล่าวหาต่อตำรวจต้องดำเนินไปอย่างอิสระจริง ๆ จากบุคคลต่าง ๆ ที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้อง”

4. คำว่า “ที่มีประสิทธิภาพ” หมายความว่าอย่างไรในการสืบสวนสอบสวนเรื่อง การทรมาน

คณะกรรมการของอนุสัญญาระหว่างประเทศหรือองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนได้ระบุว่า การสืบสวนสอบสวนต้องทำอย่างเต็มที่และอย่างมีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างเช่น ในคณะกรรมการของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน เชื่อว่าการสืบสวนสอบสวนต้องค้นหาข้อเท็จจริงและสามารถระบุผู้ที่กระทำผิดได้ ในกรณีหนึ่งถ้ารัฐไม่สามารถขุดศพมาพิสูจน์ได้ หรือถ้าพบว่ามีกรกีดกันปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเสียชีวิตของเหยื่อ ดังนั้นการสืบสวนสอบสวนจึงไม่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมักจะให้ความเห็นว่ารัฐภาคีมีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนกรณีการทรมานและกรณีคนหายอย่างเต็มที่ และให้รัฐมีกลไกที่ทำให้แน่ใจว่ามีประสิทธิภาพอย่างจริงจังในการสืบสวนสอบสวนข้อร้องเรียนเรื่องการทรมาน

ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป

“ความมีประสิทธิภาพของการเยียวยากรณีการทรมาน หมายถึงการปฏิบัติ

ตามภาระหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนอย่างเต็มที่และอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องดำเนินการให้มีการชี้ตัวผู้กระทำผิดและลงโทษผู้กระทำผิดที่มีส่วนรับผิดชอบในการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง และต้องอนุญาตให้ผู้ร้องเรียนได้เข้าถึงข้อมูลในกระบวนการสืบสวนสอบสวนด้วย”

การสืบสวนสอบสวนต้องมีประสิทธิภาพทั้งในทางปฏิบัติและในทางกฎหมาย และต้องมีความเป็นธรรมโดยไม่ให้มีการปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติจากรัฐ ยิ่งไปกว่านั้น ความมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่แตกต่างกันออกไป แต่เจ้าพนักงานของรัฐต้องดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อค้นหาว่าเกิดอะไรขึ้น และ “ไม่ควรที่จะเชื่อในข้อมูลที่ไม่มีน้ำหนัก หรือสรุปการสืบสวนสอบสวนไปโดยพลการ” การสืบสวนสอบสวนข้อกล่าวหาเหล่านั้นควรมีเหตุมีผลและสมควรแก่เวลา

- ไม่มีอคติ
- มีทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่ดีต่อเหยื่อและผู้ที่ถูกกล่าวหา
- การสอบถามพยานที่ทันเวลา
- การค้นหาพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ (ยกตัวอย่างเช่น การค้นหาสถานที่คุมขัง ตรวจสอบบันทึกการควบคุมตัว หรือการตรวจร่างกายโดยแพทย์ที่มีการรับรอง);

ในพิธีสารเลือกรับอิสตันบูล ได้รับความไว้ว่า

“พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจหน้าที่และมีพันธกรณีในการจัดหาข้อมูลรอบด้านที่จำเป็นสำหรับการสืบสวนสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องได้รับการจัดสรรงบประมาณและความเชี่ยวชาญด้านบุคคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ พวกเขา

เขามีอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการในการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้มีการให้ปากคำ และข้อมูลเกี่ยวกับการทรมานจากทั้งผู้ถูกกล่าวหาและพยานด้วย อำนาจหน้าที่นี้หมายรวมถึงการออกหมายเรียกพยานและหมายเรียกผู้ถูกกล่าวหา และต้องจัดทำสำนวนรวบรวมพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนด้วย”

ผู้แทนพิเศษ เรื่องการทรมานได้แสดงความเห็นไว้ว่า โดยหลักการตามพิธีสารเลือกรับอิสตันบูลนั้น คล้ายกับคณะกรรมการยุโรปเพื่อการต่อต้านการทรมานได้ระบุว่า ผู้ถูกคุมขังควรได้รับสิทธิในการพบกับแพทย์ที่เป็นอิสระ และควรได้รับการตรวจร่างกายโดยแพทย์ที่มีการรับรองเมื่อเริ่มเข้าหรือออกจากสถานที่ควบคุมตัว หรือถ้ามีการร้องขอโดยไม่มีการแทรกแซง ยกตัวอย่างเช่นมีเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ร่วมด้วย ศาลสิทธิมนุษยชนภูมิภาคอเมริกาใต้อ้างถึงมาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นในการจัดให้สามารถช้ตัว ผู้กระทำผิดและลงโทษผู้ที่กระทำผิดได้

5. เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะต้องปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้การสืบสวนสอบสวนมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานสากล

เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายมีบทบาทสำคัญในการเก็บรักษาหลักฐานและค้นหาหลักฐานอันเกี่ยวกับข้อ กล่าวหาในเรื่องการทรมาน และการปฏิบัติหรือลงโทษอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรี บ่อยครั้งการสืบสวนสอบสวนกลับล้มเหลวไม่สอดคล้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมธรรมดา ดังนั้นเพื่อที่จะสามารถขจัดความต้อประสิทธิภาพที่วุ่นนี้ กฎระเบียบต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติ เช่น การตรวจร่างกายรวมทั้งสภาพจิตใจของเหยื่อโดยพลัน ยิ่งไปกว่านั้นการสืบสวนสอบสวนในกรณีที่มีข้อกล่าวหาการทรมานต้องดำเนินการโดยไม่ล่าช้า รวมถึงการให้ปากคำของผู้ร้องเรียน พยาน และผู้ถูกกล่าวหา การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ การ

ตรวจเก็บหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การถ่ายรูปไว้เป็นหลักฐาน การเก็บอาวุธหรืออุปกรณ์ไว้เป็นหลักฐาน รวมทั้งการตรวจสอบบันทึกการควบคุมตัว การเสียชีวิตในขณะที่ถูกคุมขังของเจ้าหน้าที่หรือการเสียชีวิตเนื่องจากผลของการทรมานหรือการได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดีนั้น ต้องเป็นข้อบังคับให้มีการชันสูตรพลิกศพโดยเจ้าหน้าที่นิติเวชที่เป็นอิสระ ในพิธีสารเลือกรับอิสตันบูล ได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินการที่เป็นประโยชน์โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนในข้อร้องเรียนเรื่องการทรมานและการปฏิบัติที่ไม่ดี มาตรฐานเหล่านี้ควรจัดทำเผยแพร่ให้กับพนักงานสอบสวนและผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์

6.เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้เหยื่อที่ถูกทรมานได้รับการปกป้องและทำอย่างไรที่พวกเขาจะได้รับสิทธิในการมีส่วนร่วมในการสืบสวนสอบสวน

หลักการเพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลจากการถูกคุมขังและการคุมขัง ใต้ระบุไว้ว่าผู้ถูกคุมขังและผู้ต้องขัง หรือผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมาน ไม่ควรได้รับผลร้ายจากการร้องเรียนนั้น ๆ ในอนุสัญญาการต่อต้านการทรมานได้แสดงความเห็นไว้ว่า รัฐภาคีต้องคุ้มครองผู้ร้องเรียนและพยานไม่ให้ได้รับการข่มขู่คุกคาม ศาลอาญาระหว่างประเทศได้รับรองสิทธิของผู้ร้องเรียนและสิทธิของพยานให้พวกเขาอยู่ได้โดยปราศจากการข่มขู่คุกคามใดๆ โดยได้มีการจัดหน่วยงานพิเศษขึ้นเพื่อรับรองสิทธิของเหยื่อและปกป้องคุ้มครองพยาน โดยเคารพต่อความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และจัดหาสถานที่และบริการเพื่อการฟื้นฟูสภาพของเหยื่อด้วย

คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับการขาดซึ่งการปกป้องคุ้มครองเหยื่อและพยาน และเจ้าหน้าที่ที่ละเลยในการปกป้องคุ้มครองพวก

เขา โดยการทำให้มีโครงการคุ้มครองเหยื่อของการทรมานและพยานขึ้น ผู้แทนพิเศษ เรื่องการทรมาน ได้แนะนำว่า การคุ้มครองพยานที่จัดขึ้นนั้น ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดถูกให้ออกจากราชการไว้ก่อนระหว่างการสืบสวนสอบสวน ถ้าการร้องเรียนนั้นมีความน่าเชื่อถือได้ ในศาลยุโรป พบกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐข่มขู่ครอบครัวของเหยื่อหลังจากยื่นคำร้องเรียนเรื่องการทรมาน ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิในการร้องเรียนโดยปราศจากการแทรกแซง

“ คำร้องเรียนของบุคคลนั้นมีความสำคัญที่จะทำให้ระบบมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้ร้องเรียนสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างเป็นอิสระกับสำนักงานของคณะกรรมการฯ โดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้การกดดันของเจ้าหน้าที่ว่าให้ถอนคำร้องหรือปรับเปลี่ยนข้อร้องเรียนของพวกเขา”

อีกตัวอย่างหนึ่งคือการแทรกแซงที่รวมถึงการข่มขู่คุกคามโดยตรงหรือการบังคับขืนใจ โดยเจ้าพนักงานของรัฐในการสอบถามหรือการสอบสวนเหยื่อ ญาติของเหยื่อ หรือผู้แทนทางกฎหมาย อันเกี่ยวกับคดีที่ฟ้องในชั้นศาล การร้องขอให้ผู้ร้องเรียนลงชื่อในเอกสารเพื่อปฏิเสธ หรือหักล้างข้อเรียกร้องของตนและข่มขู่ว่าดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลดังกล่าว เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายควรเว้นพฤติกรรมข่มขู่ผู้ร้องเรียน และเมื่อมีข้อมูลว่ามีการข่มขู่โดยพฤติกรรมของเจ้าพนักงานรัฐควรมีการยุติและแจ้งต่อผู้บังคับบัญชา หรือหน่วยงานอิสระอื่นๆ ทราบ

มาตรฐานสากลและหลักกฎหมายระหว่างประเทศรับรองสิทธิของเหยื่อที่จะมีส่วนร่วมในการสืบสวนสอบสวนและการได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับความคืบหน้าและผลการสืบสวนสอบสวนรวมถึงการฟ้องร้องคดี คณะกรรมการฯ ต่อด้านการทรมาน ได้ระบุว่า ผู้ร้องเรียนมีสิทธิที่จะให้ข้อมูลหลักฐาน แต่ถ้าไม่ได้ผลก็เท่ากับว่าการสืบสวน

สอบสวนนั้นขาดซึ่งความไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด การที่ผู้ร้องเรียนไม่ได้รับแจ้งข้อมูลถึงความคืบหน้าของการสืบสวนสอบสวนนั้นพบว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิในการเข้าถึงการเยียวยา ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้ตัดสินคดีว่า ญาติของเหยื่อที่ถูกทรมานนั้นจะต้องได้รับอนุญาตในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการรักษาสิทธิทางกฎหมายได้ในระดับหนึ่ง ผู้ร้องเรียนต้องสามารถเข้าถึงกระบวนการสืบสวนสอบสวน และควรที่จะได้รับโอกาสในการนำเสนอคำให้การ โดยศาลสิทธิมนุษยชนภูมิภาคอเมริกา ได้รับไว้ว่า

“ ญาติของเหยื่อและผู้รอดชีวิตจากการทรมานต้องได้รับสิทธิในการเข้าถึงการดำเนินการทุกขั้นตอนของการสืบสวนสอบสวน และผลการสืบสวนสอบสวนก็ต้องได้รับการเผยแพร่ต่อสาธารณะ ต่อสังคมให้รับรู้ความจริงด้วย”

7. เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องมีมาตรการอย่างไรเพื่อให้เหยื่อที่ถูกทรมานได้รับสิทธิที่ว่าเรื่องร้องเรียนของเขามีการสืบสวนสอบสวน

ความแตกต่างของแต่ละประเทศและแต่ละภูมิภาคนั้นทำให้บางสิ่งบางอย่างปฏิบัติแล้วได้ผลและบางครั้งไม่ได้ผล ไม่มีคำตอบเดียวว่าการคุ้มครองเหยื่อคืออะไรและอะไรจะเป็นหนทางที่ดีที่สุดในการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ ผู้ถูกคุมขังควรที่จะได้รับแจ้งถึงสิทธิระหว่างการจับกุม รวมทั้งสิทธิที่จะร้องเรียนเกี่ยวกับการได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดี และรู้ว่ามีการอะไรต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นผู้ถูกคุมขังควรที่จะได้รับการตรวจร่างกายเมื่อเริ่มเข้าหรือออกจากสถานที่ควบคุมตัวและระหว่างที่ถูกคุมขัง หรือตามที่ร้องขอได้ การตรวจร่างกายควรกระทำโดยแพทย์ที่เป็นอิสระ หรือโดยแพทย์ของรัฐอย่างเป็นทางการซึ่งปลอดจากสายตาและการรับรู้ของเจ้าพนักงาน

ผู้ถูกคุมขังควรได้รับสิทธิในการร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตลอดเวลา

พวกเขาควรได้รับอนุญาตให้ยื่นคำร้องต่อหน่วยงานอิสระได้โดยไม่ถูกลงโทษ การร้องเรียนต้องกระทำได้โดยทางลับต่อหน่วยงานภายนอกได้ตลอดเวลา เช่นผู้ตรวจเยี่ยมที่เป็นอิสระ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือสถาบันภายนอกที่ทำงานร่วมกับ การตรวจสอบภายในที่อนุญาตให้ผู้ถูกคุมขังร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติโดยไม่ชอบต่อผู้บังคับบัญชา ผู้ซึ่งจะดำเนินการสืบสวนสอบสวนคำร้องเรียนเหล่านี้ย่อมมี ประสิทธิภาพ ไม่ใช่แต่เพียงบางกรณีแต่เป็นการสร้างสถาบันที่ปฏิบัติงานได้

8. มีนโยบายที่สั่งการหรือเป็นกฎระเบียบบังคับหรือไม่ที่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ระดับบริหารต้องทำการสืบสวนสอบสวนการร้องเรียนเรื่องทรมาน จากเหยื่อ

ผู้บัญชาการตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายควรรายงานต่อรัฐบาลถึงความก้าวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายและระบุถึงสภาพปัญหาที่สำคัญๆ ได้ รายงานควรเผยแพร่ต่อสาธารณะ ข้อมูลต่าง ๆ ควรจัดทำสถิติของคำร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานและการปฏิบัติหรือลงโทษอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมและย่ำยีศักดิ์ศรี รวมทั้งสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น แยกเพศชายหญิง ภูมิภาค ศาสนา หรือชาติพันธุ์ ประเภทของการร้องเรียน ยิ่งไปกว่านั้นข้อมูลด้านสถิติควรที่จะระบุถึงหน่วยงานหรือฝ่ายที่รับผิดชอบในกรณีทรมาน การข่มขู่การคุกคามต่อผู้ร้องเรียน และผลของการสืบสวนสอบสวน รวมทั้งผลการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ได้มา ข้อมูลเหล่านี้ถ้ามีการวิเคราะห์อย่างสม่ำเสมอจะสามารถจัดทำเป็นรายงานที่เห็นการปฏิบัติอย่างเป็นระบบของตำรวจและเพื่อที่จะจัดทำให้เกิดระบบการร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เหตุผลหลักในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบของการสืบสวนสอบสวนกรณีการทรมานและการฟ้องคดีการทรมาน ต้องเกิดจากเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายด้วยตนเอง

ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน อัยการ หรือทางศาลยุติธรรม รวมทั้งรัฐบาล เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบควรมีคณะทำงานที่เป็นอิสระและจริงจังกับเรื่องร้องเรียนและกระบวนการวิธีการสืบสวนสอบสวน ซึ่งหมายถึงการดำเนินการอย่างเป็นทางการลับ การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการลับต่อเหยื่อเพื่อให้เข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติที่เป็นปัญหาระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ทุกขั้นตอน ทรัพยากรที่เพียงพอเพื่อให้มีการจัดหาข้อมูลในเชิงคุณภาพให้ได้ผล และจัดพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลเพื่อให้เกิดการตรวจสอบและปฏิรูปในสิ่งที่มีความจำเป็นต้องให้เกิดขึ้น

ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับพนักงานของรัฐทุกกรณี โดยเฉพาะเกี่ยวกับตำรวจควรได้รับการจัดบันทึกทำรายงานต่อเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งในทางกลับกันก็ต้องมีการสอบสวนเจ้าหน้าที่ทุกคนในเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมานที่มีความน่าเชื่อถือในทุกกรณีด้วย การไม่รายงานถึงการกระทำผิดอาญาของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยตนเองนั้นเป็นความผิดทางวินัยและทางอาญา ระเบียบการร้องเรียนต่าง ๆ ควรทบทวนเป็นระยะเพื่อให้มีการปรับปรุงและทำให้ง่ายขึ้นที่จะยื่นเรื่องร้องเรียน และเข้าถึงกลุ่มเหยื่อได้ง่ายขึ้น สามารถเข้ามาติดต่อได้ง่ายขึ้น เหยื่อทั้งโดยตรงและโดยอ้อมควรได้รับอนุญาตให้ยื่นเรื่องร้องเรียนได้ แต่บุคคลอื่น เช่นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานโดยตรงกับเหยื่อควรที่จะยื่นเรื่องร้องเรียนเรื่องการทรมานโดยตรงได้เนื่องจากเป็นการรักษาผลประโยชน์ต่อสาธารณะ การขยายสิทธิในการร้องเรียนให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนนั้นทำให้อาจเกิดการข่มขู่คุกคามกับเหยื่อโดยตรงน้อยลง มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ควรดำเนินการให้เป็นความผิดทางกฎหมายเมื่อมีการข่มขู่คุกคาม หรือให้สนับสนุนเหยื่อในคดีอาชญากรรมเพื่องดเว้นการฟ้องร้องกล่าวหาผู้กระทำผิด

ณ. ค่าชดเชยและค่าเยียวยา: สิทธิของเหยื่อที่ถูก กรรมาณ

1.มาตรฐานสากลอะไรบ้างเกี่ยวกับสิทธิของเหยื่อที่ถูกกรรมาณ

สิทธิของเหยื่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นหมายรวมถึงเหยื่อที่ถูกกรรมาณ ในการได้รับการชดเชยเยียวยาในความเสียหายและความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นจากการ ลิดรอนสิทธิพื้นฐานที่รับรองภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศที่รัฐภาคีต้องรับผิดชอบใน สิ่งที่เกิดขึ้น สิทธิที่ว่านี้ระบุอยู่ในกติการะหว่างประเทศหลายฉบับ พันธกรณีของรัฐ ที่จะต้องจัดให้มีการชดเชยเยียวยาต่อเหยื่อได้ถูกระบุไว้ในคำตัดสินของศาลสิทธิมนุษย ชนอย่างมากมายทั้งในระดับนานาชาติและในระดับภูมิภาค รัฐควรรับผิดชอบในการ จัดหาค่าชดเชยเยียวยา เมื่อ

- มีการละเมิดกติการะหว่างประเทศ
- มีความเสียหายในทางทรัพย์สินและในทางจิตใจเกิดขึ้น

กลไกด้านสิทธิมนุษยชนส่วนมากได้รับรอง สิทธิในกระบวนการเพื่อให้ได้รับ การพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (ในระบบตุลาการและ/หรือนอกระบบตุลาการ) และสิทธิใน การรับค่าชดเชยเยียวยาอย่างเพียงพอ (เช่น ค่าตอบแทน ค่าชดเชย หรือค่าชดใช้)

การเยียวยาด้านความยุติธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นมากขึ้นเพื่อให้เกิดการเคารพ ต่อสิทธิมนุษยชน ในกฎบัตรแอฟริกาด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิของประชาชน ยก ตัวอย่างการเยียวยาควรเป็นการเยียวยาด้านความยุติธรรม ในกฎบัตรสิทธิมนุษยชน ขึ้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป อ้างถึงการชดเชยเยียวยาก่อนที่จะมีการไต่สวนกรณี

การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รับรองภายใต้กฎหมายของสหภาพยุโรป ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงเช่นการทรมานที่ระบุว่าเป็นอาชญากรรมสากล มีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการเยียวยาต้านความยุติธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ได้อธิบายไว้ว่า

“การเยียวยาด้วยการลงโทษทางวินัยหรือในทางการบริหารนั้นไม่เป็นการเยียวยาที่เพียงพอและเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงที่หมายถึงการละเมิดต่อสิทธิในชีวิต”

ในกรณีการบังคับให้บุคคลหายไป การฆาตกรรมนอกระบบกฎหมาย การทรมาน การชดเชยเยียวยาต้องเป็นการเยียวยาต้านความยุติธรรมเท่านั้น

2. ความสำคัญของการชดเชยเยียวยาสำหรับเหยื่อที่ถูกทรมานคืออะไรต่อเหยื่อและต่อสังคมโดยรวม

การทรมานก่อให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านจิตใจและร่างกายต่อเหยื่อ และมีจุดประสงค์เพื่อทำร้ายความเป็นมนุษย์ของเหยื่อด้วย การทรมานหมายถึงการฆาตกรรมที่ไม่ได้ทำให้เหยื่อเสียชีวิต ความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดและการรับรู้ของสังคมถึงความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับเหยื่อที่ถูกทรมานและกับสาธารณะว่ามีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นจากผู้ที่ไม่ควรกระทำความผิด ผู้รอดชีวิตจากการทรมานทั้งหลายที่ได้ผ่านกระบวนการเรียกร้องความเป็นธรรมและการชดเชยเยียวยาพบว่าสิ่งนี้เป็นส่วนสำคัญในการค้นหาศักดิ์ศรีกลับคืนมา และเป็นวิธีที่จะรื้อฟื้นความมั่นใจและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมด้วย อดีตผู้แทนพิเศษ เรื่องการทรมานผู้ริเริ่มการร่างหลักการเบื้องต้นและแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง อ้างถึงการ

ชดเชยเยียวยาว่า

“จุดประสงค์ของการเยียวยาความเจ็บปวดและการได้รับความยุติธรรมของเหยื่อ โดยการเปลี่ยนแปลงและลดสถานะที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้นมาอีก การเยียวยาควรเป็นสิ่งที่ดีตอบสนองต่อความต้องการและความปรารถนาของเหยื่อ”

3. มาตรฐานสากลบังคับใช้อย่างไร

มาตรฐานสากลใช้สำหรับการตรวจสอบและทำให้รู้ว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร เช่นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ทั้งหมดนี้ให้ความสำคัญกับสิทธิของเหยื่อที่ถูกทรมาน และวิธีการที่พวกเขาจะได้รับความเป็นธรรมและการชดเชยเยียวยา ยิ่งไปกว่านั้นยังมีกรเคลื่อนไหวของในวงกรกฎหมายระหว่างประเทศที่ทำให้สิทธิของเหยื่อเป็นจุดศูนย์กลางของระบบตุลาการระหว่างประเทศ เช่น ศาลอาญาระหว่างประเทศ ผู้กระทำผิดของการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางเป็นระบบจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในศาลอาญาระหว่างประเทศที่ตั้งอย่างถาวร การพิจารณาคดีจะเกิดขึ้นในศาลไม่ใช่ในประเทศที่เกิดการละเมิด การพิจารณาคดีจะให้ความสำคัญกับการชดเชยเยียวยาแก่เหยื่อและการลงโทษผู้กระทำผิด สิ่งนี้เองเป็นความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นสำหรับเหยื่อ ขณะเดียวกันการฟ้องร้องคดีมีความสำคัญที่ทำให้เกิดการป้องกันการเกิดอาชญากรรมระหว่างประเทศและทำให้เกิดการลงโทษผู้กระทำผิด และขณะเดียวกันความสำเร็จในการฟ้องร้องคดีก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการเยียวยาด้านยุติธรรมให้กับเหยื่อ ยิ่งไปกว่านั้นเหยื่อยังควรจะได้รับสิทธิหลายประการที่ตนเองต้องการเพื่อเป็นชดเชยกรณีพิเศษได้

4. สิทธิของเหยื่อที่ถูกทรมานและความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานของรัฐสัมพันธ์กันอย่างไร

โดยหลักการพื้นฐานแล้วเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายไม่ควรทรมานและต้องป้องกันไม่ให้มีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดเหยื่อของการทรมาน ถ้าการทรมานเกิดขึ้นสิทธิของเหยื่อก็คงเกิดขึ้นตามมา รวมทั้งความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายก็ต้องตามมาด้วย ซึ่งประกอบไปด้วย

- การป้องกันไม่ให้มีการทรมานเกิดขึ้น
- การให้เหยื่อมีโอกาสในการร้องเรียน
- การได้รับการรักษาพยาบาล การรักษาสุขภาพจิต และการได้รับคำแนะนำทางกฎหมาย
- การที่คำร้องเรียนจะได้รับการสืบสวนสอบสวนและผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิดถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเหมือนคดีอาชญากรรมอื่นๆ

โดยย่อ การทรมานก่อให้เกิดภาระหน้าที่หลายประการของเจ้าพนักงานของรัฐทั้งความรับผิดชอบเมื่อมีการกระทำผิด และรับผิดชอบในการยุติการทรมานด้วย ในทางกลับกัน ไม่ใช่เป็นการปกปิดความผิดแต่เป็นการเปิดเผยความจริงและช่วยแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น (ทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจและสังคม) ให้แก่เหยื่อ โดยเหยื่อปราศจากความกลัวใดๆ

5. ถ้าเจ้าพนักงานของรัฐละเมิดสิทธิของเหยื่อที่ถูกทรมานซึ่งเป็นหลักการสากลอะไรจะเกิดขึ้น

สถาบัน กลไกและเครื่องมือทางกฎหมายทั้งหลายได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อตรวจ

สอบและคุ้มครองให้สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นความรับผิดชอบของรัฐ และรวมทั้งเป็นความรับผิดชอบทางอาญาด้วย แม้ว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นยังคงเกิดขึ้น มีการบันทึก การจัดทำรายงาน มีการชดเชยเยียวยาโดยรัฐ มีการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าพนักงานของรัฐที่ละเลยการปฏิบัติหน้าที่และปกปิด และสุดท้ายถูกเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่ง ทั้งโดยรัฐหรือเอกชน

กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายในประเทศเทศเป็นการนำคดีการระหว่างประเทศมาปรับใช้อยู่แล้ว การละเมิดคดีการระหว่างประเทศจะส่งผลกระทบต่อถึงกระบวนการยุติธรรมและการบริหารราชการด้วย เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ตั้งใจหรือโดยไม่ตั้งใจก็ตามละเลยที่จะปกป้องคุ้มครองเหยื่อที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และให้ได้รับการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพและค่าชดเชยที่เพียงพอ การละเลยไม่ห้ามการทรมานอย่างเด็ดขาดแทนการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง เจ้าหน้าที่รักษากฎหมายต้องรับผิดชอบต่อการทรมานที่เกิดขึ้นโดย

- จ่ายค่าชดเชยเยียวยา
- ขอโทษต่อเหยื่อและหรือครอบครัว
- การถูกลงโทษทางวินัย เช่นการให้ออกจากราชการรวมทั้งการรับข้อหาทางอาญา

6.เหยื่อที่ถูกทรมานที่ได้รับการชดเชยเยียวยาที่เหมาะสมจะเป็นกลไกตรวจสอบได้ของเจ้าพนักงานของรัฐได้อย่างไร

รัฐหลาย ๆ รัฐลงนามและให้สัตยาบันในอนุสัญญาระหว่างประเทศมีผลให้เกิดการรับรองสิทธิในการได้รับการชดเชยเยียวยาในกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่หมายรวมถึงการทรมาน แต่การทรมานก็ยังคงดำรงอยู่ในเกือบทุกประเทศยอมรับหลักการ

และพันธกรณีของกฎหมายระหว่างประเทศแต่ได้ดำเนินการไปเพียงไม่มากนักเพื่อจะรับรองว่าแต่ละรัฐจะนำไปปฏิบัติในประเทศนั้นๆ ได้ การห้ามทรมานอย่างเด็ดขาดเป็นหลักการสากลในการสร้างทฤษฎี แต่รัฐยังคงแอบทำอะไรที่ปิดมิดเป็นความลับ ถ้าเป็นความลับเหล่านี้ที่เกิดขึ้นจนมีผู้กระทำผิดจริง ควรจะมีวิธีการที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม และเพื่อให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเหยื่อกลับคืนมา

ภาคผนวก - ANNEX

หนังสือชุดนี้เขียนจากการอ้างอิงจากเอกสารเหล่านี้:

African Charter on Human and Peoples' Rights, (Banjul Charter), Adopted June 27, 1981, OAU Doc. CAB/LEG/67/3 rev.5, 21 I.L.M 58 (1982)

American Convention on Human Rights, O.A.S. Treaty Series No.36

Basic Principles and Guidelines on the Rights to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law, E/CN.4/2005/L.48, 13 April 2005

Basic Principles on the Role of Lawyers, UN. Doc. A/CONF. 144/28/Rev.I at 118 (1990)

Basic Principles for the Treatment of Prisoners, G.A. res. 45/111, U.N. Doc. A/45/49 (1990)

Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement

Officials, U.N. Doc. A/CONF. 144/28/Rev.I

Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment, G.A.res 43/173, U.N.Doc. A/34/46 (1979)

Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, G.A. Res 39/46, U.N. Doc.A/39/51 (1984)

European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, (E.T.S. 5) Rome 4. XI.1950

Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture, O.A.S. Treaty Series No. 67

International Covenant on Civil and Political Rights, U.N. Doc. A/6316 (1966), 999 U.N.T.S 171

Principles on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (Istanbul Protocol), Adopted by General Assembly resolution 55/89 Annex, 4 December 2000

Rome Statute for the International Criminal Court, Rome (17 July 1998)

Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, Adopted August 30, 1955, by the First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, U.N. Doc. A/CONF/611, annex I, E.S.C. res 663 C, 24 U.N. and E.S.C. res. 2076 (LXII) (13 May 1977)

Universal Declaration of Human Rights, G.A. Res. 217 A (III), U.N.Doc A/810 (1948)

